Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган («СВЕТ») Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено - Ингушской АССР

№ 136 (5086). | ШОАТТА, 13 ноябрь, 1971 шу. | Мах 2 кеп. | Газет арадувл 1923 шера денз

Грозненски химически комбината цехашта юкъе хьалха латтачарех я изопропилбензол арахецача № 15 йолча цеха коллектив. ХIинз дикала знак яла оттадаьд цун продукцена. Цеха болхлошна сий деш ва коммунистически къахьегама ударник, ялхатIча разряда аппаратчик коммунист Зюзин Валерий Иванович. Цига цо болх беча ворхI-бархI шера массехказа хиннав из цеха комсомольски организацена кулгалдеш. Производственни а общественни а балха тIа хьинаре къахьегарах цунна тийнай дукха сийлен грамоташ, хIьта соахк цунна елар «За доблестный труд» яха Ленински Юбилейни медаль.

Сурта тIа: аппаратчик В. Зюзин.

С. ХУГАЕВА сурт.

НАХА БАРКАЛ АРГДОЛАШ

Мел хул бахача наха бытовой гIулакхаш деча болхлошкара эшараш. МоллагIа хIама тоае е тега езаш хилча, кхыдола новкъостал ийшача эггара хьалха уж болча долх вай. ДукхагIча даькъе цар вайна лерттIа гIулакх а ду. Цхьабакъда, даим ишта хилац. Новкъа ца хилча доалий телевизор чуена масехк ди далалехьа юха ехача, тийга туфлеш дукха ха ялалехьа юха йоаставелча, химчистке дIаденна барзкъа довзаргдоацача даьккхача, аьннача хана заказ кийча ца хилча...

КПСС Центральни Комитето КПСС XXIV съезда яьча Отчетни доклада тIа КПСС ЦК Генеральни секретара нов, Л. И. Брежнева аьннад: «...гIулакхащдеча сфера дерригача доакъошкара болх цIенхаштта тоабе беза вай... Уж план кхоачашъелга тIадежа моллагIа дола доакъош дац, юкъарчал доацщаш нахаца, массе тайпара царна хьашт долча хIамашна, сага салоIамца гIулакх доагIаш йола службаш я»...

Эзараш болхлой ба вай республике бахача наха бытовой гIулакхаш деш. Масала, дIаяхача пятилеткагIа шоззен ахаззен дегIаденад вайцига наха тайп-тайпара гIулакхаш делга. Укх тIеххьарча шерашка вай республике хьалъяьй дукха мастерскеш, прокатнии приемнии пункташ, ательеш кхыйола предприятеш. Цар динъ бIаь тайпа гаргга гIулакх ду къахьегамхошта.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра беррига низ тIабахийта къахьегача гIулакхаш деча сфера болхлоша укх шера итт бетта соахка цу хана даьчул дикка дукхагIа а дикагIа гIулакхаш даьд бахача наха.

Из де вIаштIехьдаьннад керда производственни мощносташ хьалъярах, къаьнаяраш эргаяхарах, керда технологически процессаши методаши юкъейоалаярах, къахьегам нийса вIаштIехьбаккхарах.

Юрташка бахача наьха хьашташ дикагIа Iалашдара чIоагIа лоархIаме я бытовой гIулакхаш деча Министерства дIа-юха уха бригадаш. Вай республике хIара шера дукхагIа хул уж. Укх шера юрташкарча къахьегамхой итташ эзараш сома маьха заказаш кхоачашдаьд цар. ДIахо йодача хана а уж дукхагIа вIашагIйохкара, цар болх тоабара, уж эшшача специалистащца а транспортаца а Iалашъяра йоаккхо е еза бытовой гIулакхаш деча Министерства, райбыткомбинаташа, моттигерча Советаша.

«Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо тоадарах» болча КПСС ЦК соцамо дегаш ураоттадаь къахьег дукххача коллективаша. Уж гIерт наха дикагIа а дукхагIа а гIулакх де, къахьегамхой хьашташ дизза Iалашде, производства культура лакхъе. Кердача пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача яхье дика толамаш доах дукххача коллективаша. Масала, даим планаш кхоачаш а ю наха культурно гIулакх а ду индпошива фабрика коллективо. Укх тIеххьарча хана болх дикка тоабаьб Грозперча № 4 йолча горбыткомбината, Урус-Мартанеи Шаьлеи райбыткомбинатий болхлоша. Цар шерра яхь йоаржаяьй производства торонех дикагIа пайда эцара, гIулакхдара культура лакхъяра.

Хьалха латтарий опыто хьахьокх партийни, профсоюзни организацеша къахьегама дисциплина чIоагъяра, социалистически яхь йоаржаяра, дикагIбарий опыт дIайовзийтара даим терко еча производственни гIулакхаш а дика лелилга.

Цхьабакъда из болх тесса лелабеча кхоачашъяц производственни план, лоха я наха гIулакх дара культура, къовсам лоаттабац материалий кхомбара тIехьа. Цу тайпара хьал эттад Грозперча № 1 йолча горбыткомбинате. Цун коллективо бетта-бетта кхоачашъяц планаш. Клиенташ дукха жалобаш кхухьийт № 3 йолча горбыткомбината болхлошта. Укх тIеххьарча хана тIехьаюсаш я Ачхой - Мартана райбыткомбинати Гудермесски горбыткомбинати.

Цхьайолча райбыткомбинаташка хилац наха эша тайп-тайпара материалаш, тоъаш бац говза специалисташ. ХIаьта цар болх тоабара лерттIа йоакхо яц наха бытовой гIуллакх деча Министерства, парте райкомаша, райисполкомаша.

ДукхагIа йолча районашка мел йола бытовой гIулакхаш ду предприятеш райцентрашка я. Во болх бу дIа-юха ухача бригадаша. Цудухьа моллагIча гIулакха райцентре е Грозне аха безаш хул юрташка баха нах.

КПСС XXIV съезда решенеша белгал ма даккхара партийнии советски органаша къаьстта теркам тIабахийта беза юрташкарча къахьегамхошта бытовой гIулакхаш делга цIенхаштта тоадара, дукхагIа юкъеоза беза кхалнах, кагирхой, пенсионераш. специалисташ кийчбара. Бахача ерригача бытовой предприятей производственни база чIоагIъяра, наха бытовой гIулакхаш деча

. Парте XXIV съезда решенеши пхе шера плани ханал хьалха кхоачашъяра низ ца кхобеш къахьегаш ба Нохч-ГIалгIайчен бытовой гIулакхаш деча предприятей болхлой.

Уж доккхий декхараши къахьегамхой хьашташи дизза кхоачашдара хIара предприяте, хIара коллектива болх кхетамца вIаштIехьбаккха беза, производственни дисциплина чIоагIъе еза болхлой говзал даим лакхъе еза. Цахаддаш балха юкъекхахьа еза гIулакхаш дара керда формаши методаши. ХIара коллективе шерра йоаржае еза социалистически яхь, бизза пайда эца беза хьалха латтарий опытах, лакхъе еза гIулакх дара культура, дукхагIа йоакхо е еза кадраш кийчъяра, Цхьаккха дича а ла йиш яц заказаш ханнахьа кхоачаш ца дар, брак йолаш болх бар, нахаца гIожа хилар.

Бахача наьха дукха хул бытовой гIулакх деча предприятей болхлоша де дезаш. Наха баркал аргдолча тайпара уж кхоачашдар — цар сийлен декхар!

ПХЕ ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА!

В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чаккхдоахача заводе № 1-2 йолча АВТ яхача установке белгалъяьнна дика къахьегаш я оператор Астахова Надежда Степановна. Кхо шу хьалха Грозненски химико-технологически техникум чакх а яьккха цига балха енай из. Балха ена дукха ха ялалехьа коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яьккхар Надежда Степановнас. Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац цо. Дизза кхоачашду цо цеха комсомольски организаце секретара заместитела декхараш.

СУРТА ТIА: болх беш я оператор Н. Астахова.

И. Плиева сурт.

КХОАЧАШЪЯЬЙ II БЕТТА ПЛАН

Укх шера дика къахьег «Новогрозненски» мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо. 12 ноябре кхоачашйир технологаша укх бетта хьалхарча шин декада задани. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах, планал совгIа продукци йоххарах, рационализатораштеи изобретателаштеи карагIдийнна дика гIулакхаш юкъекхахьарах укх шера 9 бетта планал совгIа паччахьалкхенна завода коллективо баь пайда 853 эзар сом да. Яхье хьалхара моттиг яьккхай Румянцев Петр Иванович керте латтача кхоалагIча цеха технологаша. Мехкдаьтта продукци арахецара 11 бетта план селхан, 12 ноябре, кхоачашъяьй цар.

З. ДОШУХАНОВА.

Доярка толам

Урус-Мартана района «Горец» совхоза № 4 йолча отделене дика йовзаш а доярка Самбиева Белкъис. Толаме къахьегарца даькккхад цо ший сий. Шурий-товарни ферма къахьегамхошта юкъе лелаеча социалистически яхье хьинаре дакъа лоац цо, хIаьта цахаддаш дикагIчарна юкъе а я.

Кердача пятилетка хьалхарча шера ше лелабеча хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 2390 килограмм шура яккха социалистически декхар тIаийцадар цо, шера план 1890 килограмм мара йоацача. ХIанз гуш да из цифра 4000 килограммал дукхагIа хургйолга — итт бетта аькхха шура 3500 килограммага кхаьчай.

ДIадахача шера Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай цунна. — Цу совгIато кхы а лакхагIа къахьегама толамаш дахара тIахьех. со, — йоах хьалха латтача доярка.

С. ХАКИЕВ.

ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРАШ ДАГАБУВЛ

Укх деношка Грозненски района хьажкIаш лелаераш укх шера баьча балха итогаш еш хилар. Цу гIулакха вIашагIтехача совещане дакъа лоацаш хилар Грозненски мелиоративни станце директора заместитель нов. М. В. Ковальский, республикански юртбоахама опытни станце селекционер Д. П. Звягин, КПСС-а Грозненски райкома секретарь П. А. Езиков, кхыбараш.

ХьажкIаш лелаераша укх шера баьча балхахи 1972 шера царна хьалхашка латтача декхарехи доклад йир района юртбоахама управлене керттерча агронома И. А. Бойкос. Цо белгалдир тIеххьарча хана районе цу маьхерча культура дIалоацаш дола лаьтта дикка кIезига деннилга. лохбеннаб чуэцаш бола хьувкъам а. Из бакъдеш масал доаладир И. А. Бойкос. Укх шера 850 гектара тIа мара дIайийнаяцар районе из культура, хIаьта планага диллача хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 24,6 центнер хила дезача, чуийца ялат 14,5 центнер мара хиланзар.

Пунца цхьана белгалдир докладчико, районе дика хьувкъам кхебаь боахамаш а долга. Масала, № 1 йолча шурий совхоза механизатораша хIара гектара тIара 25 центнер ялатаи, 200 центнер силосан лаьрхIа хьажкаш чуийцар хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача (хьажкIаш лелаеча звеной кулгалхой В. Коцубин, А. Федоров). Кхы а лакхагIа хьувкъам кхебир Ленина цIерагIарча колхоза хьажкIаш лелаераша, 80 гектар дIайийнаяр из цу боахаме ялата лаьрхIа, хIара гектара тIара 31 центнер ялат чуэца вIаштIехьдаьлар цар.

Дале а, ерригача районе иштта дика дац уж хьокхамаш, цу гIулакха йола повкъарленаш а йийцар И. А. Бойкос. Керттера дар да звенош вIашагIйохкара лерттIа терко ца яр. ДукхагIа долча даькъе бIаьсти хьажкIаш дIае йолаеча ханна мара вIашагIйохкац уж боахаме. Бизза пайда эцац удобренеех а, квадратно-гнездовой способагIа хIажкIаш дIаер дицденнад. Уж деррига кхоачамбоацараш тIадоагIача шера хургдоацаш дIадаха деза.

Звягина дийцар боахамашка «ВИР-42», «Днепровская-90» яхача дикагIча сортех йолча хьажкIий фу Iалашде деза боахамашка яхаш.

Совещане къамаьл даьчар белгалдир хьажкIаш лелаерий балха хьалаш тоадара де дезараш, оттайир хьдда йола мероприятеш.

А. ЮНУСОВ.

КЕРДАДАРАШ ЛЕХАШ

ХIара сага дика хов связистий болх чоалханеи бехктохамеи болга. Виъ эзар совгIа саг ва вай республикерча бувзама управлене бахача наха гIулакх деш. Цар болх бу электротелефонашца телеграфе, радиотелепередачий станце. Нагахь саг нийслургвац «Союзпечатаца» гIулакх ца нийслуш; цун коллективага гIолла язду тайп-тайпара литература, газеташ, журналаш.

Республикера дукха связисташ — рационализатораш магогга творчески къахьегаш ба бахача наха деш дола гIулакх, цар быт тоадара, оборудованегI дикагIа пайда эцара, цун конструкцеш эргайбахаш тоаяра. Грозненски телеграф хIанз пайда эцаш я Т-63 яха телеграфии аппараташ. Царех йоахка цхьайола оатхалаш, масала, шагови рейкаш доазол арахьарча мехкашкара хьаена я, вешта аьлча Германски Демократически республикера кхаьчай уж вайцига. ЛаьрххIа йолча болатах уж кийчъяь хилар бахьан долаш маьха еза я уж. Ритмично болх дIагIоргболаш дика кийчъяь хиннаяц уж рейкаш, цхьадола кхоачамбоацараш доахк царех. Из бахьан долаш каст-кастта ремонт е езаш хулар уж. Цу тайпара кхоачамбоацар дIадаккхара дукха уйла йир ремонтии мастерске болхлоша, инженерно-технически болхлоша. Цу мастерске инженера М. А. Саламатина еннача предложенех конструктивни хувцамаш дир рейкашта, цунца цхьана цун механизмашта а. Из предложени производствана юкъеяхьар бахьан долаш кхозза кIезигъелар зехьа йовш хинна материалаш, тешамегIа болх бе йолаелар телеграфни аппарат. Цу предложене шера паччахьалкхенна 390 сом пайда бу.

Иштта цу предприяте «ТЛГ» яхача телеграфни блокашка лоацца электрически замыкани хулаш моттигаш нийсьелар. Уж замыканеш хулар РЭЛЕ яхача электронни лине. Из бахьан долаш дIахо болх бе йиш йоацаш соцар блок. Цхьайолча хана Грозне юхаметтаоттае йиш йолаш хулар из, хIаьта дукхагIча хана городе Львове дIаяхьийта ремонт е езаш хулар. Цу гIулакхо дукха зе дора паччахьалкхенна. Инженера А. Ф. Богданова еннача рационализаторски предложенех башха дика схема кийчъийр блокаш йоагаргйоацаш лораяра. Из предложени сиха производствана юкъейихьар, цул тIехьагIа йоха ца йохаш блокаш болх беш йоаккха ха — пхезза дукхагIа хилар.

Укх тIехьарча хана къаьстта дукха творчески къахьег связисташа. Дукха ха йоацаш почтана механизаци еча бувзама управлене зоккхагIволча инженера А. В. Пенчука, электромеханикаш А. В. Антонова, О. К. Оксюзова, иштта слесара Б. Э. Якубова еннача предложенех механически почта дIа-юха екъаргйола приспособлени кийчъийр. Из предложени а сиха производствана юкъе йихьар. Цо тоадир связистий балха хьалаш, кхою дукха электроэнерги.

Кхы а ба связистех бола дукха рационализатораш. Цар къовсам лоаттабу чурча ресурсех бизза пайда эцара. Город Грозперча Октябрьски районе телеграфни бувзам ца хилар бахьан долаш телеграммаш почтальонаша дIакхухьар. Цу районаца телефонни бувзам мара бацар. Ни. А. Ф. Богданова, Г. И. Иванченкос еннача предложене торо хилийтар лаьрххIа йола лини а ца юллаш Грозперча централни телеграфаца Октябрьски района телеграфаца бувзам хургбола гIулакх вIаштIехьдаккха. Почтови болхлоша дувцачох укх тIехьарча 50 шера из санна дола кердадар производствана юкъе дихьадац бувзама боахаме. Телеграммаш дIакхухьаш беш хинна болх механизированни хьисапе кхоачашбу хIанз, сихагIа кхача езача дIакхоачийт уж. ХIаьта бувзама кустови отделеней болх а дикка аттача баьккхар цу гIулакхо. Цу методагIа тоабе лерхI города кхыча районашкара телеграфа болх а.

Аттта болх бац почтальона бар: шийла яле, хотта бар эьнна, догI делхе а масазза а ший ханахьа почта дIакхачийта декхарийла ба уж. Баха нах чIоагIа хьежаш хул шоашка доагIача каьхаташка, газеташка, журналашка. Ший ханнахьа почта хьаккхьчача почтальона чIоагIа раьза болаш баркал, яхаш а хул уж. Иштта болча почтальонех дукхабараш бовзаш ба городерча къахьегамхошта. Дукххача шерашка хьинаре къахьегарах, наьха хьашташ дизза кхоачашдарах бувзама управлене Сийлен доска тIа хьалтеха доалл городерча № 14 йолча бувзама отделене почтальона Е. А. Ткачевой, ворхIлагIча бувзама отделене почтальона В. Ф. Алешинай, кхоалагIча отделене почтальона Н. В. Сафроновай, йиълагIча отделене Ф. Д. Поповай. М. Ф. Логуновай, кхычар портреташ. Уж санна бараш кхы дукха а ба цу Сийлен доска тIа.

Шерра-шера дукхагIа хул бахача нахага уха информацеш, каьхаташ, тайп-тайпара хепайоазон изданеш, цудухьа тоъаш хилац почтальонаш. Из гIулакх аттача даккхара а новкъостал ду новатораша. Бувзама производственно - технически управлене болхлочо А. З. Ханта кийчъеш я чIоагIа пайдане эксперимент. Бахана наха почтальонаша почта дIа а ца кхухьаш поточно-моторизованни хьисапе из дIакухьаргйола гIулакх вIаштIехьдаккха лерхI цу экспериментах. Грозперча дукхазза вIаштIардаьча цеIношка бахача цхьаболча наха цу методагIа дIайю почта. Из метод массанахьа а чакхъяьккхача почтови болхлой къахьегам дикка аттача баргба, тоалургда бахача наха деш дола гIулакх а. Цу мероприяте кхычахьа балха ваха йиш йолаш духхьал город Грозпера мукъавоалийтаргва 180 почтальон.

Опыт дIа-юха эцара хьисапе вай мехкарча 24 областашка, краяшка, республикашка юкъеяхьа лерхI из метод. Цул тIехьагIа кхычахьа балха ваха йиш йолаш мукъаваргва цу моттигашкара 27 эзар болхло.

Иштта къахьегача связисташа-рационализатораца тIеххоачашдир В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача денна сийлеца накъабехара тIаийца хинна социалистически декхарш. Цар кийч а яь производствана юкъеяхьа лерхIаш хиннар 120 предложени мара йоацача из деза ди кхачалехьа юкъейихьаьр 125 рационализаторски предложени я. Укх шера хьалхарча 10 бетта тIаийца хинна социалистически декхараш а толамца кхоачашдаьд новатораша.

Бувзама управлене дикагIбола рационализатораш лоархIаш ба Грозненски городской радиотрансляционни узла зоккхагIвола электромеханик М. А. Беспалов, централни усилительни станце инженер Н. С. Бочарников, монтер А. А. Чурсинов, А. И. Дудинов, С. Е. Бондаренко, кхы дукхабараш.

КарагIдийнна дикадараш дукха дале а цу бувзама управлене рационализацеи изобретенеи балха тIа цхьадола кхоачамбоацараш а нийслу. Уж дIалахара цу управлене кулгалхой уйла тIаерзайир дукха ха йоацаш цига хиннача ВОИР-а Нохч-ГIалгIай областной Совета комиссе. Рационализаторски балхаш деш кIезига нах ба цу управлене, хIара пхийтлагIвола саг мара вац. Ерригача управлена къаьст-къаьстача предприятешка а рационализаторашца конференцеш яц, нийслу кхоачамбоацараш дIадовзийташ темникаш яц. Цхьаболча рационализатораштa цар предложени балха юкъе яхьарах дола удостоверенеш дIателац. Рационализаторий балха тIа моральни а материальни а стимулировани яра гIулакх эсала вIаштIехьдаьккхад.

Уж кхоачамбоацараш дIа а доахаш 9 пятилеткагIа шоаш тIаийнга декхараш тIеххоачашдергда бувзама управлене связисташ — рационализатораша.

И. АЛЕКСЕЕВ, ВОИР-а член.

ПРОФСОЮЗИЙ ЦК-айи СОВЕТИЙ ПРЕДСЕДАТЕЛИЙИ СОВЕЩАНИ

10 ноябре Москве хилар профсоюзий Централни Комитетий, республикански, краевой, областной советий председателий совещани. Цунна юкъе дакъалоацаш хиннараш дийцар профсоюзни организацешка отчеташи хоржаман елгеи СССР профсоюзий XV съезда кийчо елгеи мишта лел, «Производства резервех пайда эцилга тоадарахи халкъа боахаме экономе режим чIоагIъярахи» долча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета. ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК письмоца дувзаценна деш дола Ерригсоюзни общественни хьажар мишта лел яха дешаш.

Хоам беш совещане къамаьлаш дир ВЦСПС секретараша Н. Н. Романовеи В. И. Прохоровеи.

Совещанена юкъе дакъа лоацаш хиннараша дийцар КПСС XXIV съезда исторически решенеша, «Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо а тоадарах», «Къахьегамхой экономически образовани тоаярах», «Коммунистически къахьегама школех» КПСС ЦК даьча соцамаша болхлой класса, профсоюзий члений политически къахьегамеи хьинар чIоагIа лакхдаь хиларах. СССР профсоюзий XV съезда къахьегама совгIаташца накъабахарах йола решенеш тIаийцай дукхача предприятешка.

Къамаьлаш даьрех дукххенеша рийцар производствана доалдара къахьегамхой юкъеозаш профсоюзаша беш бола болх лакхбе безаш хиларах, юрта социальни страховани вIаштIехьйоаккхилга тоадарах, СССР Союзеи союзни республикайи къахьегамах долча законодательства чIоагIъяьча Лардашка хьежжа правови инспекци хьаярах, дIахо а профсоюзни кадраш, туристскии курортнии система болхлой кийчбелгеи юхакийчбелгеи тоадарах, райкома бокъо луш юххьанцара профсоюзни организацей гIулакхаш шердарах йола а кхыйола а предложенеш юкъейоалайир.

Совещанена юкъе дакъалоацаш хиннараша дийцар металл, доагор, электроэнерги, бедалеи материалийи деррига тайпаш, финансай средстваш кхояра хьдда долча гIулакхех, рузкъан кхомбараи лорадараи тIехьа лоаттабеча къовсаме профсоюзий болх кхы а хьинарегIа бе безаш хиларах. из паччахьалкхен лоархIамера гIулакх кампани яь дита йиш йоацаш хиларах. Белгалдаьхар материально-технически снабжене дола кхоачамбоацараш, производственни планаш кхоачашъяра цар Iоткъам беш хилар. Къамаьлаш деш белгалдаьккхар эггара хьалха машенаш еча доакъошка а долаш оборудовани хувцара коэффициент лакхъяра, фондоотдача лакхъяра, предприятешта дIахо а специализаци яра, кулгашца бу болх машенашца бара тIехьа лоаттабеча къовсаме профсоюзий организацей бокха лоархIам хилар.

Совещане къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро члена, ВЦСПС председатела А. Н. Шелепина.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

Москве массехк дийнахь хилар СССР Лакхехьарча Совета Союза Советеи Къамий Советеи планово - бюджетнии отраслевии комиссеша вIашагIтехача кийчо яра комиссей заседанеш 1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен пхе шера плана, 1972 шера СССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плана, 1972 шера СССР Паччахьалкхен бюджета, 1970 шера СССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йолча отчета керттерча хьокхамашка хьежар.

Комиссешка докладаш еши хоамаш деши къамаьлаш дир отраслеви министерствайи ведомствайи, ВЦСПС, СССР Госплана, Финансай Министерства, союзни республикай Министрий Советий викалаша.

Металлурге, кIора промышленноста, энергетика, геологе хьакъехьарча комиссе белгалдаьккхар советски экономика эггара керттера доакъош парте XXIV съезда Директивашка хьежжа дегIадоаладе лерхIаш хилар.

Еза-йоккхий машенаш еча даькъе комиссе членаша теркам тIабахийтар хьаю продукци дикагIа хилийтарах, къахьегама овсарле лакхъярах, дикала белгало тIайола машенаши оборудовании дукхагIа арахецарах, керда техника, прогрессивни технологи хьаярахи юкъейоалаярахи йолча предложенешта.

Юрта боахама хьакхехьарча комиссе белгалдаьккхар дIадахача пхе шера юртбоахама продукташ дикка дукхагIа яьха а паччахьялкхено ийца а хилар.

Комиссех цхьанне техкар торговле, бытовой гIулакх дара, коммунальни боахама дешаш. Цо белгалдаьккхар, къаьстта аьлча, кердача пятилетке бытовой гIулакхаш дукхагIа де лерхIаш хилар.

УнахцIено лораяреи социальни Iалашони комиссе керттера теркам тIабодаш хилар бахача наха деш дола медицински гIулакх дIахо эргадаьккха тоадара, медицински новкъостал дикагIа дара дешаш. Къахьегамхой пенсионни Iалашбар тоаде лерхIаш пхе шера плана тIа оттаьча мероприятешка хьежар.

Депутаташ иштта хьежар халкъа боахама цхьадола доакъош, транспорт, бувзам, халкъа образовани, Iилма, культура дегIайоалаяра перспективашка.

Кийчо яра комиссей членаша белгалдаьккхар пхе шера плана проект КПСС XXIV съезда Директивашка хьежжа а дикка беррига халкъа боахам лакхбе, халкъа вахара хьал тоаде а лерхIаш оттаь хилар. Халкъа боахама доагIаш долча доакъой хьакъехьарча планий керттера хьокхамаш, хIаьта иштта СССР Министрий Совето тIаийцача боарамашкеи суммашкеи хьежжа, кийчо яра комиссеша даьча тоадарий лоархIам а беш 1972 шерарча бюджетагIа йола ассигнованеш а могае лаьрхIар.

СССР Лакхехьарча Совета хургйолча сессена дола итогови документаши предложенеши кийчъергйолча СССР Лакхехьарча Совета палатий планово-бюджетнии отраслевии комиссей пленарни заседанеш яра эша хилансза яргйоаца материалаш оттаьй.

(ТАСС).

Ханал хьалха бувлараш

50 шу совгӀа ха яьннай «Красный молот» завода комсомольски организаце. Массехк саг чувоагӀаш хиннача зӀамигача ячейках хӀанз республике йоккхагӀа а низ болашагӀа а йола комсомольски организаци хиннай.

Дукха ха йоацаш чаккхъяьннай завода комсомольски организаце «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъергъя» яха ленински зачета хьалхара этап. Цу зачете дакъа лоацаш вар 400 совгӀа комсомолеци кагирхой. Цар тӀаьнйцача комплексни планашеи социалистически декхарашеи хьахьокх КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра лоаттабу къовсам денна шерлуш боагӀилга. ХӀанзле 50 комсомольца ийслагӀча пятилетка хьалхарча шера планаш кхоачаш а яь 1972 шера чотах къахьег. Шоай сменни заданеш 120—130 процент кхоачашъю цар. Уж ба: оборудоване на ремонт ю слесарь Юрий Крештонов, № 2 цеха токарь Ильясов Сурхо, № 5 цеха электросварщик Загаев Махьмад, № 6 цеха расточница Нина Башлаева, кхыбараш. Заводо 8 пятилетка толамца кхоачашъеча кӀезига дакъа лаьцадац комсомольцашеи кагирхошеи.

Тха кагирхошта дика къахьега а, салаӀа а хов. Уж дакъа лоацаш ба художественни самодеятельносте, спортивни мероприятеш чакхйоахача. ХӀаьта общественни гӀулакхаш чакхдоахача цӀаккха бӀу ца къожабеш шоашкара дукха дика хӀамаш гойтад цар.

БоккхагӀчар сийлен традицеш дегӀа а кхувлаш дӀахо йодача хана а коммунизм хьалъеча хьалха латтачарца хила гӀертарба тха комсомольцаш.

В. ПАНОВИНКИН,
«Красный молот» завода ВЛКСМ комитета секретарь.

СУРТА ТӀА: ийслагӀча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяь завода комсомольцаш (аьрдехьара аьттехьа) Грищенко Лариса, Шаровка Люба, Эдилсултанов Харон, Данилова Лена, Ильясов Сурхо. Уралаттараш: Маркотун Владимир, Карпов Виктор, Малинин Александр.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДИКА ӀАНГАРА ДАРГДА ЖА

Лоаман кхыча колхозий санна, жа лелалара дика хьалаш да Ведана района Ленина цӀерагӀча колхозе. нЦарех бизза пайда а эц укхаза.

Нагахь санна ерригача районе 10 эзар гаргга устагӀа бале, цхьан Ленина колхозера жа 6500 да. Царех 2500 жий ба. Ала деза дӀадахача шерацa нийсдича укх шера толамаш лаккхагӀа долга а. ДӀадахача шера хьалхарча ялх бетта бӀаь жийна тӀехьара 73 Ӏаьхар къоастабаьбар, хӀаьта укх шера уж 80 дӀакхаьчар. Толамаш лакхдара боккхача лоархӀаме да лакхара говзал йола жаӀуй а, специалисташ а хилар. Колхозе дикагӀчарех цхьа специалист лархӀа мегаргва жа - товарни ферма заведующи коммунист Пашаев Беса.

Пашаева наьха тӀа йоахк Сийлахь - боккхача Даьй-мехка тӀем тӀа майрал а денал а гойтарах енна 9 ордени медали. Тахан машаречa хана, тӀем тӀа майрал гойташ санна. цо гучадаьккхад къахьегама хьинар. Дика болх барах иов. Пашаевна еннай В. И. Ленин ваь бӀаь шу дизара сийна йола Юбилейни медаль, Советски Эскара 50 шу дизара сийна медаль а. Дукха ха йоацаш хилар тхо жа лоргача.

Жа ларга а лерга царна гирз а, кхыдола а лазараш хургдоацаш лувча а даь чулоахкаргда желаш чу. Цар чу Ӏа а доаккхаргда цар.

ШозлагӀа лоргача хӀара устагӀанна тӀера доал цхьа килограмм гаргга тха. ХӀаьта жа чулоаттадергдола ерригa помещенеш дика тоаль, йӀохъяь я. Ши жа Ӏул Ӏадаккха лоамашка дита лаьрхӀад колхозо. хӀаьта диса жа Горагорска гаьна йоацаш йолча фермашка хургда Ӏадоаккхаш.

Фермашта юххе хьатӀаза аргӀаш а даь латт 500 тонн йол, кийчъяьй 1500 тонн силос.

Шортта доакъар хилча, желаш дика тоаль хилча жа дика Ӏангара даргхиларах дог тийша ва со. — аьлар Пашаев Бесас.

Б. ДИКАЕВ,
Нохч - ГӀалгӀай ветеринарни Ӏилма - технама станце паразитологе отдела воккхагӀа вола Ӏилман болхло, ветеринарни Ӏилмай кандидат.

Болх тоабеннаб

«Лермонтовский» совхоза йиъ-лагӀча отделене заправочни пункт геттара во яр. Имазаев Муслим цига балха вале ардаккхех даьча отара тхов тӀаккхетар кхерам болаш бар. ХӀаьта техникана чулоатта доагор ведарашца доттар бахьан долаш из дукха довра.

Муслим балха веча гӀулакх хувцаделар. Совхоза кулгалхоша пункта лаьрхӀа материалаш хьахеццалца цар наӀаргара хьавалазар из. Цо ше болх бир пенаш хьалдотташ, тхов туллаш, наӀараш, кораш догӀаш. Иштта доагор чудоттара оттайир насос. ХӀара водителa рейса эшшича боарамагӀа дӀахец цо доагор. Цу гӀулакхо торо хулийт доагора учет нийса лелае.

Имазаев укх заправке балха венача хана денз тоаеннай тха заправочни, — йоах отделене управляюще Товбулатов Сайд-Ахьмада. — ЧӀоагӀа раьза да тхо цун балха.

С. Х. ИМАЗАЕВ,
Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза № 4 йолча отделене шекара свеклай бригада бригадир.

ТӀЕХЬАБУСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

ПЛАН КХОАЧАШЪЯР— МАССАНЕ ДЕКХАР

Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхой дикача толамаща накъабаьхкар Октябрьски революце 54 шу дузача дезача цӀейна. Республика промышленноста болхлоша ханал хьалха 27 октябре, кхоачашйир продукцена реализаци яреи керттера изделеш арахецареи итт бетта план. ДӀадахача шера итт бетта арахийцачул 9 процент дукхагӀа промышленни продукци арахийцай цар укх шера цу юкъа. ДегӀа мел ена промышленни продукци тӀаклийттай къахьегама овсарле лакхъяра чотагӀа.

Республика ерригa промышленность хьанйцача ер шу доладелча денз эга а хийша планал совгӀа реализаци яь товарни продукци 14,6 миллион сома маьха я. Цу цифро хьахьокх 1971 шера планал совгӀа продукци арахецара тӀанйца хина социалистически декхараш итт бетта 91 процент кхоачашдаьлга.

Уж къахьегама толамаш даха вӀаштӀехьдаьннад хьалха латтача коллективаша тӀанйца декхараш толамца кхоачашдарах. Социалистически яхье къаьстта дика толамаш даьхад «Старогрознефть», «Октябрьнефть», «Сунжанефть» мехкдаьттеи гази йоахача управленей Грозненски нефтегазови управлене, Грозненски химически комбината, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, «Грозэнерго» районни управлене «Электроприбор», электромеханически заводий, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетона конструкцей завода, кхыча предприятей коллективаша.

Цхьабакъда, дукха предприятеш я паччахьалкхен план кхоачаш ца ей, тӀехьаюсаш. Цар тӀехьатетт республика промышленность. Продукцена реализаци яра итт бетта план кхоачашъяьяц 28 промышленни предприяте. Цар бехкагӀа халкъа боахама дӀа ца луш йиса тайп-тайпара изделеш 5,8 миллион сома маьха я. Из иштта хиннадецаре шера планал совгӀа продукци арахецара республика промышленносто тӀанйца хина социалистически декхараш тӀехкхоачашдаь хургдар хӀанзлехь а.

Ховш ма хиллара моллагӀча предприяте паччахьалкхен план кхоачашъяра боккха лоархӀам болаш да дисциплина дика хилар, хӀаране ший декхар цӀена кхоачашдар. Предприятей коллективаша доаха толамаш лоха хилара, дукхача хана дена уж тӀехьаюсаш хилара бахьан да цар кулгалхошта шоашта тӀалатта бехктохкам бизза кхетабеш ца хилар, къахьегам нийса вӀаштӀехьа ца баккхар. Цу гӀулакха бехке ба уж тӀехьаюса предприятеш чуйоагӀача министерствай, управленей, ведомствай кулгалхой, цу. дакъе промстройматериалий республикански управлене начальник А. А. Муртаев, Нохч-ГӀалгӀай АССР кхачан промышленноста министр В. М. Ляпина, Нохч-ГӀалгӀай АССР моттигерча промышленноста министр Б. М. Бузуртанов.

Республика промышленносто 1971 шера тӀанйцана социалистически декхарашта боккха теркам тӀабаххийтаб технико - экономически хьоххамий план кхоачашъяра. Цхьабакъда, цу хьоххамий, къаьстта паччахьалкхена планал совгӀа пайда бара, задани кхоачашъелга эсала лел. Цун керттера бахьан да производственно-товарни контора, В. И. Ленина цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, гӀишлой материалийн гӀишлой индустрен Аргунски комбината, Ермоловски ДОК-а, Грозненски консервни завода, кхыча предприятей коллективаша экономи ца ярал совгӀа товарни продукци арахецача заданел совгӀа дукха паччахьалкхен ахча дӀааханйтар. Цу кхоачамбоацарашца цӀенхаштта къовсам лоаттабе беза.

Социалистически яхь иштта вӀаштӀехьъяьккхай хьожаш парте райкомаша тӀахьожам ца лоаттабарах массадолча хьоххамех паччахьалкхен плани тӀанйца социалистически декхараши кхоачашдайтара боахамий кулгалхошкареи юкхъанцарча партийни организацегареи доагӀар цар хьа ца дехарах цӀенхашттара кхоачамбоацараш нийслу предприятей балха тӀа. Из болх къаьстта эсала вӀаштӀехьбаьккхаб парте Ленински, Заводской, Наьсарен, иштта кхыча райкомаша.

Ше доаллеча балха участке хьалхата бехктохкам хӀаранена бовзарболаш чӀоагӀбе беза кадраштa юкъе бу кхетама болх, КПСС ЦК соцамга хьежжа социалистически яхьа кулгалделга цӀенхаштта тоаде деза. Юкхъанцара партийни организацеш декхарийла я хӀара предприяте администраце беча балха тӀахьожам лоаттабе, йолаш йолча торонех бизза пайда эцийтара ерригa коллективаш оарцагӀъяха.

ПРОДУКЦЕНА РЕАЛИЗАЦИ ЯРА 1971 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА ИТТ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯЬ ПРЕДПРИЯТЕШ

Предприятеш	Директор	Парторганизаце секретарь	План кхоачашъяр проценташца
Карабулакски химически реагентий завод	М. Ф. Евдошенко	Г. И. Петров	81
«Автоспецоборудовани» яха опытно - эксперименталъни завод	А. С. Цыганков	А. М. Кантария	96
«Трансмаш» завод	В. М. Медведев	П. К. Авдеенко	93
Экспериментально-механически завод	В. С. Кузнецов	А. К. Новикова	87
«Металлист» завод	директора декхараш кхоачашдер В. И. Волчатников	М. Г. Маржиев	95
Грозненски аьшкбетона конструкцей завод	С. Р. Константинов	В. П. Жмаев	94
ГӀишлой-материалий № 1 йола комбинат	Т. А. Бушыгина	З. М. Стамбульчик	96
Старопромысловски кирпичкаш ю завод	директора декхараш кхоачашдер А. Ю. Исмаилов	О. Д. Бутова	99,3
Гудермесски кирпичкаш ю завод	Г. А. Гацаев	А. Усмаев	95
ГӀишлой-материалийн гӀишлой индустрен Аргунски комбинат	А. Н. Степанов	Н. Г. Назаров	96
«Грозстройремонт» монтажни предприяти	А. А. Ширяев	П. П. Абрамов	85
Кога гӀирс бу фабрика	М. Х. Мурдаев	М. П. Антоненко	78
Назрановски трикотажни фабрика	А.-Г. С. Дзортов	А. М. Тутаев	75
«Художник» фабрика	С. М. Цуров	Т. М. Рекеп	93
«Дружба» фабрика	Х. Б. Котиков	А. А. Ляндрис	97
Грозненски горпромкомбинат	С. А. Декиев	Н. И. Зуева	99,8
Ермоловски леспромхоз	А. М. Марзиев	Д. С. Дашаев	94
Ачхой-Мартана мехлесхоз	Ю. Ю. Мизиев	Л. Хумашев	95
Грозненски йуй доаккха завод	Э. Т. Мавтупукаева	В. Н. Калинин	87
Ассиновски консервни завод	А. Ф. Руденко	Т. Ф. Дудникова	99,7
Шекар доаккха завод	В. Ф. Ломовцев	Д. Е. Рыбинцева	98
Самашкински консервни завод	В. К. Перикоти	С. Т. Дубаев	71
Кондитерски фабрика	директора декхараш кхоачашдер В. А. Кривенько	Н. И. Бульбина	97
№ 15 йола маслозавод	Е. М. Турицын	К. А. Стрижова	98
Сунженски маслосырзавод	директора декхараш кхоачашдер А. У. Алиев	В. В. Ткаченко	97
Назрановски мельзавод	М. Ю. Белхароев	Х. К. Майсигов	91
Шалински рыбпищекомбинат	С. Х. Хасиев	З. Шабазгиреева	93
«Сельхозтехника» объединени	И. А. Аванесов	—	97

МАШЕННАЬКЪАХОЙ— ВАХТЕ

Укх деношка дӀебахача итт бетта баьшка-дика толамаш дахарах Грозненски машеннаькъа отделене Локомотивни депо 119 сага ахчан совгӀаташ делар цу машеннаькъа отделене начальника приказагӀа. Царна юкъе ба Грозненски машеннаькъан отделене дикагӀа доархӀаш бола тепловозий машинисташ Кратов Василий Федорович, Селеджиев Борис Николаевич, машинист-инструктор Шмаргунов Александр Иванович, слесараш Шакиуев Владимир Антонович, Марков Олег Павлович, Хаджимурадов Хьаж-Махьмад, пескосушилка машинист С. Зулкарниева, маляр Т. Атцаева, токарь Д. Висаргов, кхы дукхахбараш а.

• • •

Октябра цӀей долча деношка къаьстта чӀоагӀа хьинар айдеина къахьийгар Грозненски тепловозникаша. Цу деношка машинисташа дӀа-юха йигар мехкдаьтта продуктaш тӀайолеи пассажираш тӀаболеи итташ поездаш. ВорхӀлагӀча ноябре беза мухь тӀабола поезд дӀайигар машиниста Беликов Вячеславеи цун гӀоча Токмачев Геннадеи. Кходаьча доагора чотах из пхийттлагӀа поезд яр цар дӀа-юха йигар. Планал совгӀа дӀа-юха бихьа мухь 12 эзар тонн я.

Иштта дика къахьийгад укх деношка тепловоза машиниста Ракитский Юре, цун гӀонча Добролюбов Евгене, машиниста Амерханов ИбрахӀима, цун гӀонча Магомадов Ӏийсас, кхы дукхачар а.

• • •

Иштта дика къахьег укх деношка вагонашка технически хьежача Грозненча пункта коллективо. Укх бетта хьалхарча декада задани дикка тӀехкхоачашъяьй цо. Социалистически яхье хьалха латт воккхагӀвола осмотрщик нов Малецкий керте латта смена. Цар массаза а дика кийчъю поездаш. Укх деношка сихача методаца цу смена болхлоша кийч а яь графикагӀа дӀаяхийтай итташ поездаш. Хьинаре къахьегаш бар Сийлен машеннаькъахо нов. Джамалдинов, осмотрщикаш Маштаков, Слепцов, Новиков, Попов, смазщикаш Карачинцева, Корягина, кхыбараш.

• • •

Грозне бӀаь дийнахьа-буеи хиннача тӀем тӀа дакъалоацаш хиннарашта хетадаь укх деношка мемориальни доска хьадийлар. Цу гӀулакха хетаяь хиннача машеннаькъахой собране къамаьл дир цу тӀем тӀа дакъа лоацаш хиннача Вардин Михаил Игнатьевича. Цо дийцар 53 шу хьалха Грозне хиннача тӀемах. Цул тӀехьагӀа цо а иштта цуница цхьана цита хьалха слесарь хинна хӀанз пенсионер волча Ляхов Борис Яковлевича а хьадийлар мемориальни доска. Цу тӀа яздаьд «Укхаза 1918 шера Советски Ӏаьдала тешаме хила дув биъар Грозне бӀаь дийнахьара тӀом болабалалехьарча хьалхарча деношка Грозненча машеннаькъахоша, аьнна.

Собране къамаьл даьча комсомола комитета секретара Сотников Петра тешам белар кагирхойи комсомольцаши шоай даьй васкеташ дизза кхоачаш а деш цар повкъа тешаме гӀоргхиларах.

А. ФЕДОРОВ.

ИМПЕРИАЛИЗМАНА ДУХЬАЛАРЧА НИЗАШТА КЕРТЕ ЛАТТ БОЛХЛОЙ КЛАСС

I. ЗАМАН КЕРТТЕРА РЕВОЛЮЦИОННИ НИЗ

ХӀанзара зама лархӀа а йоагӀаш адамий истори хьадоладелча денз эгтара революционнегӀа йола зама лоархӀаш я. КӀоаргача социальни эргалонаша дунеи историга чӀоагӀа гола тохийтай капитализмагара социализмагахьа. Вай заман революционни динамизм белгалйоал эгтара хьалха цун юкъмоттиге болхлой класс — социализм хьалъери кхеллари, Маркса ма аллара, «адамле кердайоаккхалга» ший кара дола класс латташ хиларца.

Марксеи Энгельсеи эгтара хьалха Ӏилман наькъаца хьахьеккхад, капитализмо, социализмана эша материальни торонаш вӀаштӀехьа а йоахаш, цу цхьан ханна болхлой классах латта овланга деза дуне эргадаккха могаргдола керттера социальни низ хьахулийташ хилар. Эксплуатаце дукъ шийна тӀера Ӏо а кхоссаш, пролетариато цуница цхьана кортамукъа доах дерригa адамаш а, социальни къамани Ӏазап юкъера дӀадоаккхаш йолча вахара кердача формашка дуг уж.

Болхлой класса дерригдунен-исторически миссех бола Марксеи Энгельсеи хьехам дӀахо дегӀабоалаьбаь В. И. Ленина балхашка.

Эгтара хьалха Ленина бакъдаь хьахьеккхад, XX бӀаьшерен пролетариат феодализмана духьаларча а, капитализмана духьаларча а кортамукъален къовсама керте латта, кулгалдеш хила езаш хилар. Цу къовсаме цо шийна гонахьа вӀашгӀтоха беза ерригa къахьегамхойи эксплуатацена кӀаллаттараши. ДӀахо Ленина хьахьеккхад, хӀанзарча замо пролетариата революционни торонаш, общество дегӀайоалаечара цун лоархӀам лакхбарга вуташ хилар. Из болхлой класс йоккха хиларца а, общества вахарера цун политически экономически дакъа лакхдаларца а, империализмана духьаларча къовсамера цун цхьоагӀонхой го шербаларца а дувзаденна да.

В. И. Ленина болхлой класса революционни организаце керда принципаш кийчъяьй. Цу принципаш тӀа хьаьча большевистски парте — кердача тайпарча парте дуненна революционни эргало яр духьа лоаттабеча къовсаме цун низаши торонаши алсамъяьхача низ болча идейни организационни герзаца кийчъяьй пролетариат.

* * *

ХӀанзарча дерригача историе дог тешадеш хьахьокх, болхлой классах мел доккхий революционни, творчески низаш доахк. Духхьал из хилар Советски Союза тӀеххьа Европай Азеи дукхача мехкашка котъяьннача социалистически революцей керттера низ. Духхьал цо лаьха айир дунен тӀа паргӀатон, демократе, социализма байракх.

Дунен халкъашта юкъера болхлой класс из я империализмана духьал хьалха латта къовсамхо, цунга да вай ханарча прогрессивни общественни боламашка керттера революционни эргалонаш яра дакъа. Из наьха санна йоккха хиннай, лакхъеннай цун организованность, политически сакхетам. Нагахьа санна XIX бӀаьшере юкъеяхача хана пролетариат 10 миллион сагал дукхагӀа йоацаш хиннале, хӀаьта XX бӀаьшере йолаеннача юххье — 30 миллион гаргга саг мара хиннавеце, 60—70 шераш доладеннача хана ерригa болхлой класс 540 миллион саг хилар.

Болхлой класса деналера авангард, цун баьчча, идейни кулгалхо я вай ханара эгтара влиятельнегӀа, эгтара дикагӀа вӀаштӀехьбаьннача, хьинар долашагӀа болча политически низа позицеш хьалийца йола марксистско-ленински партеш. Вай деношка санна низ бола коммунистически авангард хӀанзалца хьа цӀаккха а хиннаяц дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама. 1917 шера верригаш а 400 эзар коммунист мара хиннавац дунен тӀа, хӀаьта хӀанз уж 50 миллион совгӀа ба.

Цхьабакъда, дунен халкъашта юкъерча пролетариата мугӀараш дукхалга диллача ондадувлашн кхоталуш хиларах лаьтта Ӏац гӀулакх. Дуккха а доккхагӀа хиннад цунгара политически дакъа, дунеи событей лелама цо еш йола влияни. Эгтара хьалха из да тахан общественни прогресса хоадамболлаш йола фактор а хиннача дӀаэттача дунеи социализма боккхача низах ког гӀортолга е цунга йиш хиларах хьахиннар. Дунеи социалистически система а хиннача дӀаэттача мехкашка керда общество хьалъеча кулгалду низ а хиннa латт болхлой класс, Ӏалальмате доккха политически, экономически, тӀема новкъостал ду цо империализманеи неоколониализманеи духьаларча беррига къовсамхошта.

Капитализма цитаделашка керттера низ ба болхлой класс монополистически капитала духьаларча, машара, демократена, социальни прогресса тӀехьарча къовсаме. Доккхий толамаш даьхад Латински Америка пролетариато. Духхьал цо хоадамболлаш дола дакъа лаьцар Чиле халкъа цхьоагӀон блоко котало йоаккхача. ХӀаьта из бахьан долаш Ӏаьдала керте эттар мехка революционни эргалонаш еш йола прогрессивни правительство. Империализмана духьаларча къовсаме тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа шиа низ гойташ я дегӀаухача паччахьалкхений къона пролетариат. ДӀадахача итт шера 170 миллион сагага кхоачаш дукхагӀа хиннай из.

Цу фактaшка хьежача кхетадеш да буржуазни цун идеологаши болхлой класса лоархӀам ӀотоӀабе, шиа низех бола цун тешам боабе, реформизма наькъа тӀа из яккха гӀерташ хилар. Империализма пропагандистски машено тайп-тайпара идеологически фальгаш вӀашагӀдехк классови къовсамеи болхлой класса исторически миссеи хьакъехьарча марксистско-ленински хьехама духьала.

Цу тайпарча фаьлгех я капиталистически обществана «депролетаризаци» яра теори. Малхбузен германски социолога Ральф Дарендорфа йоах: «ХӀанзарча обществе абстракци хиннай «болхлочох». Цун метте корайоагӀа вайна дуккха статусаши квалифицированни группаши». ТӀаккха пролетариат мича яхай? Из ше къаьстта класс санна кхы йоацаш дӀаяьннай, хӀана аьлча цхьан «кердача юкъерча классаца» дӀаийнай.

Цу харц теоре служебни лоархӀам сенах латт аьлча, из латт, къахьегаман капиталан юкъера гӀулакхаш хӀанз классови къовсама принципа тӀа вӀаштӀехьдоахаш а доацаш, «социальни партнерства» ларда тӀа вӀаштӀехьдоахаш да яхаш йола вывод пролетариата кач йолларах.

Цхьабакъда, пролетариат мелла аьлча а яхаши шиа гӀулакхаш чакхдоахаши хиларах, юкъеяьккхай говзагӀа вӀашагӀъелла теори: керттерча капиталистически мехкашкарча болхлой класса «буржуазел тӀаденал», цун боевой дух дӀаяьннай, революце уйла елга дитад, «потребительски рузкъашка» кхача гӀертара мара кхы уйла яц. Из «теори» лаьрххӀа уйла тӀаяхийта кийчъеш я Калифорнийски университета профессора Герберт Маркузе балхашка. Капитализма кагийбуржуазни критика революционни пролетариатах дувцача меттӀаьлешца цхьана таръеш я цун. Болхлой классах «консервативни, кхыметтел контрреволюционни низ» аьле мара кхыча тайпара цӀи яккхац цо.

Буржуазни идеологашца цхьан лагере ба аьтгехьарен «аьрдехьарен» ревизионисташ. Царех цхьанеща йоах, промышленно дегӀадаьхкача капиталистически мехкий болхлой класс ше бӀаргча общественни низ болчара дӀаяьннай, интеллигенце хьисапеча кердача исторически блоках дӀакхеташ латт. Вокхар йоах, ахархоех («дунен юртах») керттера революционни низ хулаш латт.

Цхьабакъда, хӀама хургдац моллагӀча тайпара гӀийрта а керда революционни низаш пролетариата духьалдаха гӀертарах. Цуица цхьанеи цо кулгаллеши хилча мара могаргдац цу низашта монополей доал бухдаккха. «Революционни эргалонаш ерех» студенташи капиталистически «буха» даькъаза группаши мара ца лоархӀаш вола из Маркузе мукӀарал данза валанзар «уж оппозиционни хувцамий исторически агенташ санна лархӀа йиш ца хилара». Маркузега диллача, овлангара социальни эргалонаш е а къахьега аламаш монополистически капитала Ӏазапах мукъадаха а могаргдола реальни низ кхы бац хӀанзарча хьалашка.

Болхлой класс исторически лоархӀам хилар харцдаро, цу тайппара, социальни пессимизмага, де хӀама ца хиларга, революционни къовсаме революционни перспективаш йоарга кхоачаву.

Буржуазни идеологаша юхамаччахьа доахаш дувц Ӏилма-технически революце влияниегӀа болхлой класса структуре хулаш латта цхьадола хувцамаш. Цхьабакъда, цу хувцамаша вӀалла новкъарле а яц общеcтверча пролетариата моттиген лоархӀамеи хьакъехьарча марксистско-ленински хьехама. Болхлой класса доазонаш хӀанз дикка шерденнад, цунна юкъеух инженерно-технически интеллигенце белгталара доакъош. Хувцалу пролетариата профессиональни структура а, дикка доккхагӀа хул квалифицированни къахьегама дакъа (1969 шера 36,5 процентага дӀаккхаьчадар из). Цхьабакъда, болхлой класса социальни хьал хьалхагӀа ше хиннар да. ХьалхагӀа а санна, производства средстваш йоацаш, шиа балха низ бохханза ца йоалаш я из.

ХӀанзарча буржуазни обществе мел ца яларал совгӀа, кхы тӀа а чӀоагӀлу бахача наха хулаш йола пролетаризаци. ДегӀадаьхкача капиталистически мехкашкарча къахьегалургдолча нахах 80 процент хӀана бац аьнна бараш — уж чуэтта къахьега нах ба.

Чопах хинна ахкарг санна ехар «массава а враз долаш ваха» общество хьае могаргдолаш а яхача неокапитализмах йола буржуазни легенда. Ӏалальмате йоккхийча производственни торонаштен кӀеззига мара боаца миллиардераш фаьлгашка мара дувца ца хезача тайпара бӀаьхий хиннача хьалаштеи юккъера миллионаш бола мугӀарера нах къея враз дайнеи хилар — моллагӀча капиталистически мехка вахара белгалагӀа йола оагӀув. «Англе чуэтта къахьегача наха юкъера хьел 10—12 шера, — хьацхайкадаьд дукха ха йоацаш английски парламента члена Мэчера, — иттаза йоккхагӀа хиннай, болхлой класса къегӀа долча доакъой къел тӀа-тӀа йоккхагӀеи хиланза ца йоалаши а хулийташ».

ТӀагӀертта къовсам а лоаттабаь капиталисташкара цхьайола гӀойленаш яьхар пролетариато. Цхьабакъда, цунгара хьал тешаме вӀалла а дац. ХӀанз тӀаэтта экономически валютни халонаш дӀаяхарга дӀадолар болхлой классага таккхийта гӀерт буржуази. Хьабе болх ца хиларца дувзаденна тӀаэтта халонаш юха а миллионаш болча дезала кач бена боккха бала хилар. Укх тӀеххьарча хана хьабе болх боацаш хӀара шера 7—9 миллион къахьегамхой хул капиталистически мехкашка. Цу цхьан ханна боарам боацаш чӀоагӀа сихлу къахьегам, эксплуатаци чӀоагӀагӀа ю къахьегача наха.

Ӏилма-технически революце кхы тӀа а кӀоргдийн ирдийн мара, дай вӀалла дац капиталистически система бахьан долаш хьувш дола социальни довнаш, эгтара хьалха къахьегамаи капиталаи юкъера дов.

Капитализма дерригa дуне эгаду тахан классови къовсамаша. Царна керте латт боккхалгеи низагеи диллача шийна нийсса кхы хиланза бола забастовкай болам боаржабаь йола болхлой класс. Нагахьа санна 1965 шера дерригача капиталистически мехкашка забастовка еш 36 миллион саг, хӀаьта 1968 шера — 57 миллион саг хиннавале, 1970 шера 64 миллион саг вар. Нийсса йоацача денегӀа, укх шера хьалхарча 6 бетта алхха капитала индустриально дегӀадаьхкача мехкашка забастовкашта юкъе дакъа лоацаш вар 30 миллион совгӀа саг.

Стачкай болам тӀа-тӀа дукхагӀа къахьегамхоша монополистически капиталаца лоаттабеча боккхача политически къовсамга бувл. Пролетариата инициативагӀа вӀашагӀдехк дерригача къаман юкъара, мугӀарера дерригa халкъ, цу дакъе интеллигенце, ахархой дукха викалаш чулоацаш дола къовсамаш. 1968—1969 шерашка Франции Италеи хинна цу тайпара къовсамаш массане а кхетадеш да. Царна юкъе цхьан ханна дакъа лоацаш хиннаб 10 миллионагара 18 миллионага кхаччалца болз къахьегамхой.

Керд-керда нах революционни болама юкъе а увзаш, болхлой классо шеръю дунен империализмана духьаларча къовсама фронт, вӀаштӀехь-гӀехь етташ хӀамаш етт монополистически капитала дунен халкъашта юкъерча реакце позицешта.

КПСС XXIV съездо, капиталистически дуне дегӀадоагӀачара керда явленеш вӀашагӀа а тохаш, белгалдаьккхад, укх тӀеххьарча шерашкарча событешa болхлой класса лоархӀам ше ма барра бакъбаь хилар, монополей Ӏаьдала эгтара керттера а низ болашагӀа вола а моастагӀа, эксплуатацена кӀал латта дерригa адамаш, империализмана духьаларча фронта ерригa отрядаш тӀаозаш йола центр из хиларах тарра.

Пролетариата хӀанзара классови къовсамаш Ӏалальмате боккха исторически лоархӀам болеш да. Цар мелду монополей Ӏаьдал, къовсама юкъеувз керд-керда къахьегамхой, хьинаре гӀулакхаш чакхдаха гӀувттаду империализмана духьаларча обществa дерригa низаш, хӀаьта, цу тайппара, вӀашагӀдолл социальни революце политически эскар. Цар хоам бу керда, кхы а низ болашагӀа дола, овлангара общественни эргалонаш е могаш дола классови къовсамаш долалургхиларах.

Ирача, тӀа-тӀа дукхагӀа чӀоагӀлуш болча болхлой класса къовсама цӀера юкъе йоаг «классови дунейахи» «социальни партнерствахи», пролетариат «хувцалларах», революционни хьинари инициативеи цунах дӀаялларах йола буржуазни мифаш. Вай заман овлангарча социальни, экономически, Ӏилма-технически хувцамаша мел ца а беш, чӀоагӀбу капитализмана каш доаккхаши керда, социалистически общество хьакхоллаши йолча болхлой класса дерригдунен-исторически лоархӀам.

Иван АЛУФ,
исторически Ӏилмай кандидат,
(АПН).
(ДӀахододар хургда).

ЯХЬАХ ХЬАХУЛАР

Социалистически яхь йоаржаяра, ца хаддаш теркам тIалоаттабу Шелковской района Менжинске цIерагIарча колхозе. Кердача пятилетка хьалхара шу дIадолалуш хIара бригада, ферма къахьегамхоша хьдда социалистически декхараш тIаийцадар, хIьта дукхагIчар уж толамца кхоачаш а ду. Колхоза парткомо, правлене деррига а ду яхье хьалха латтараш массанена дIабовзийтара.

Ерригача колхозе цIи хеза я доярка Янмурзаева Зоя. Шу дIадолалуча хана колхоза ерригача доляркашка кхайкарал дьдар цо хIара Iаттагара планал совгIа шура яккха аьнна. Цо ше дош деннадар шера план 2000 килограмм йолча хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 2500 килограмм шура яккха. Ший дош толамца кхоачашду цо, хIанзле 2200 килограммага кхачай цо хIара Iаттагара яьккха шура. Цул дукха тIехьа ца юсаш хьайоагIа цун ученица комсомолка Байрамова Бурлият, хIанзле хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 2050 килограмм шура яьккхай Бурлиятас.

Дукха жаIуй а ба боахаме хьоккхаме къахьегаш. Тха даккхара Iалаьмате дика толам баьккхар колхоза воккхагIа волча жаIуно Темирбулатов Iаддала. План 5 килограмм, социалистически декхар 5,7 килограмм долча цо хIара устагIанна тIера 9,4 килограмм тха даьккхар. Коммунист волча жаIуно Сайтов Iаддала социалистически декхарага диллача 5 килограмм хила езача хIара устагIанна тIера 6 килограмм тха даьккхар.

ХIара бIаь жийна тIехьара Iоахарий хьакъоастадарга диллача белгалваьлар Къахьегама Цlеча Байракха ордена кавалер Амангельдиев Кисай. ХIара бIаь жийна тIехьара 117 Iаьхар хьакъоастабир цо, хIаране дозал 25 килограмм а йолаш. Колхозе эгтара дикагIа бола хьокхам ба из. Темирбулатоваи К. Амангельдиеваи толамашта хетаь «Къахьегама листокаш» арахийцаяр колхозе, правленена юхе Цlе байракх а айьяр цар сийна.

Цу тайпара дика вIаштIехьъяьккхаяр кхаш леладерашта юкъера социалистически яхь а. Ялат чуэцача хана комбайнерашта юкъе белгалваьлар Геремеев Сайдула. Ший комбайнаца 545 тонн ялат аьрдар цо, 541 тонн ялат аьрдар Журба Николая а.

Боахаме дукха трактористаш ба хIанзле кIаьда оахам дара шера планаш а социалистически декхараш а кхоачашдаь. Уж ба Морозов Иван, Лазарев Георгий, Мордкин Семен.

Массехк кIира хьалха комсаш чуийца баьлар колхозе. Белгалде деза из болх тIехьа чакхбаьккхалга. Тоъам болаш болхлой бацар. Дале а планал совгIа комсаш чуийцар колхозе. Комсаш леларашта юкъе белгалъяьлар коммунист Плетуханов Тимофей керте латта бригада. Планага диллача 446 тонн хила езача, бригада коллективо 505 тонн комсаш чуийцар.

Социалистически яхь шеръяра, хьалха латтарий опыт массанена дIайовзийтара парткомо, колхоза правлене моральнии материальнии стимулировани яра лаьрххIа мероприятеш отталый. Планал совгIа продукци яьккхачоа алапел совгIа ахча лу, яхье хьалха латтарий цIераш колхоза сийлен Доска тIа дIаязъю, цар сийна правлене хьалхашка Цlе байракх айю.

ДикагIа болча болхлой опыт ювцаш беседаш ю агитатораша, политинформатораша. Социалистически яхье котало яьккхарашта маьхера совгIаташ, карара кара тела цIе вымпелаш лу.

Къаьстта дика лел из гIулакх № 2 йолча шурий-товарни ферме. Цу ферма заведующи йолча коммунистка Преснякова Таисияс хIара бетта собранешка социалистически яхьа итогаш ю, котбаьнараш белгалбоах, кхоачамбоацараш дувц, цул совгIа собранешка района дикагIа йолча дояркай опытах лаьца дувц. Цу гIулакха агитаторашта дика гIо ду КПСС райкомо арахецача бюллетенаша.

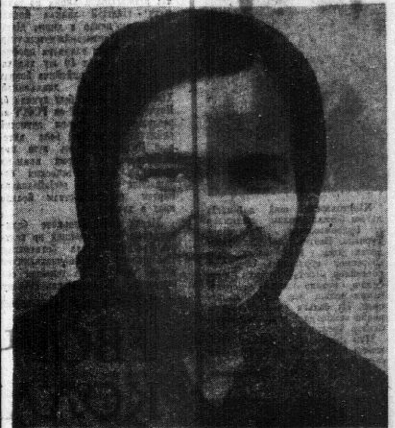
Социалистически яхье латтар — цхьана производства резерваш балха юкъе йоалаяр, къахьегама овсарле лакхъяр, продукци дукхагIа яккхар да, иштта лаьд района дикагIа болча къахьегамхоша даьча «хьайна довш дар лоалахочоа дIаIомаде» яхача кхайкарал тIа. «Красный пахарь» колхоза къахьегамхошца социалистически яхье латт Менжинске цIерагIара колхоз. Дукха ха йоаццаш боахаме ена хилар «Красный пахарь» колхозера комсаш лелаеча бригада кулгалхо М. Асеева. Ший бригада опыт, говзал хьайийцар цо. СихагIен дикагIей комсашта опылени, опрыскивани ярах дийцар. Дукха дика хIамаш даьлар колхоза цу вIашагIкхетарах.

Пятилетка хьалхара шу чакхдоалаш латт. ТIадоагIача шера кхы а лакхагIа декхараш оттаде лерхI колхозхоша шоашта хьалхашка. БIаь гектар шерде лерхI укхаза ялат дIадувш дола лаьтта, севооборота юкъе доаладергда 170 гектар тесса илла лаьтта. 1300 гектар лаьтта хий дилла проект оттаеш я. Колхоза хьайбашта лаьрхIа хьалъеш латт 4 ряд йола коровник. Деррига а балхаш механизмашца дергда цу чу.

Цу дерригача гIулакхаша торо хулийтаргья колхозхой къахьегама овсарле дикка лакхъе, юртбоахама продукци алсамъяккха, цунга дIадодар лохде.

А. ГАДАБОРШЕВ.

ИШТТА БАЬККХАР ТОЛАМ

«Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо а тоадарах» бола КПСС ЦК соцам арабаьнначул тIехьагIа, хIара беттача Iаттагара мамогга дукхагIа шура яккхара яхь яьржар Ачхой-Мартана района дояркашта юкъе. Къаьстта дика болх бу «Самашкинский» совхоза кхоалагIча отделенерча Къахьегама Цlеча Байракха ордени Ленински Юбилейни медали лелаеча доярка Газиева Баянтас.

Укх шера планагIа хIара Iаттагара 2300 килограмм шура яккха езаш яр Баянт. ХIьта 2332 килограмм хIанзле яьккхай. Боккха толам ба из.

Атта бац дояркай болх. Сецца болалу, боад къовлабелча мара чакх а балац.

Итт шу да цо укхаза болх бу. Баянт эггара хьалха ферме балха енача хана деррига балхаш йIовхалах а шелалах а кулгашца де дезаш хулар. Iан замалахь шелалах дийсте кулга пIелгаш низткъа мара сотталацар. Массехк шу даьккхар Баянта цу тайпарча хьалашка болх беш. Цхьабакъда, халонех кхераенна дIаяханзар фермера атта болх лаха. ТIехь - тIехьагIа тоаделар балха хьалаш а. ХIанз Баянта болх беча ферме хьайбашта доакъар диллар, чура/ нувхаш араяхар. Хий моладар деррига балхаш механизмашца ду. Дояркай болх аттача баккхарга хьежжа лакхъеннай цар къахьегама овсарле а.

— Цхьаьца лоадамбоаца гIулакхаш деце кхы хьакъоастаде цхьаккха хIама дац аси кхыйолча дояркашел беча балха юкъе,— йоах Баянта.

Цхьабакъда, цар, цу лоадамбоацача гIулакхаша дукхагIча даькъе торо хулийт лакха къахьегама толамаш лаха.

IуйрIйна пиъ сахьат даьлча йоагIа со ферме.—дувц Баянта. Цхьа сахьат доахан кхабарга дIадода. ХIьта пхи сахьат даьлча уж детта йолалу со. Геттара бехктокхаме болх ба доахан деттар. Цунга кийчо ярга хьежжа хургба тIеххьара хьокхам.

Етт бетта йолаялалехьа Баянта эгтара хьалха шамара массаж ю. Цул тIехьагIа мелача хица бул из. Цу гIулакхо торо хулийт цхьа тIадам ца буташ шура хьаякха.

ЛоархIаме да доахан цхьан ханна леттар. Цу гIулакхо торо хулийт дикка дукхагIа шура яккха, хIьта Iатта организмо а дукхагIа шура Iсаю. Из гIулакх дика ховш а, кхоачашдеш а я Баянт.

Оалаш да: «шура Iатта метта тIа хьахул». Нийса аьнна да из. Доакъара дикалга, из тоъам болаш хиларга хьежжа мара лакха хургьяц Iаттагара йоаккха шура. Цхьабакъда, цхьайолча хана хул доакъар дика а шортта а долла шехьа из доахана во дуаш. Цу тайпара моттиг хилча Баянта кормушкашка чу хьайбай чам айбеш дола тух, кхыйола компоненташ тосс.

Цун группе ткъаь шиъ етт ба. Дерригаш цкъа дехкад уж. ХIьта ши етт дукха ха йоаццаш шоалагIа бехкаб. Ер шу чакхдалалехьа царна кхы а пхи етт тIаккхетаргболаш ба. Доахан дахкара даим тIахьожам лоаттабеш хул ферма техник - осеменатор. Цхьабакъда Баянта шийна а хов маца малагIа етт бахкаргба. Бахка ха тIаккхоачача хана лоху шура, хувцалу оамалаш а. ХIьта иззамо моттиг хилча Баянта цу саххьате хоам бу техник-осеменаторага. Цу тайпара лоаттабеча тIахьожамо торо хулийт етт Iаьхар ца бита.

Иштта дIадахача шера Баянта лелаеча группера «Марта» яха етт Iаьхара бисар. Цхьабакъда ше луш йола шура лаьгIъяьзар цо. ХIара дийнахь шийтта килограмм шура лора.

Цу тайпарча Баянта балха юкъе долча «лоадам боацача» гIулакхаша доккхий къахьегама толамаш доахийт цунга.

«Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо а тоадарах» бола КПСС ЦК соцам хинначул тIехьагIа кхы а лакхагIа социалистически декхар тIаийцар Баянта, — хIара Iаттагара 3000 килограмм шура яккха. ХIьта цун балхо хьагойт тIаийца декхар хийцца кхоачашдергдолга.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТА ТIА: Б. Газиева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА

ХьатIадоагIача шера хьувкъам лакха хилийтара хьалхе а лард еллай Гудермеса района дукккхача боахамаша. Агротехниеч с к и лоаццача хана дIадийна даьннад гурахь дув ялат. Геттара дика чакхдаьхар ялаташ дIадера балхаш «Гудермесский» совхозе «Кавказ» колхозе.

Ялат дIадера районе а толашагIа бола механизатораш хинна дIаэттаб Андимиров Хаси, Мартанукаев Шамиль, Муцуруев ЯрагIи. Деррига дIадийнача ялата фу цхьоалагIча классах да. Укх шера боахамашка духхьашха дIадийнад «Кавказ» яхача дикача фух дола кIа. ХьатIадоагIача шера дерригача кхашка де лерхI из. «Кавказ» яхача фух долча кIин хIара гектара хьувкъам 5—6 центнер лакхагIа хул.

Хьувкъам совбаккхара боккхача лоархIаме да оахам дика дар а, из дика кийчдар а. Из дика кхетаду механизатораша. Иштта ялата хьувкъама лард йоллаш боагIача боарамагIа хий техад гурахь дийнача ялаташта. Района дерригача боахамашка хих дика Iобадаьд ши эзар гектар кхаш.

Боккха теркам тIабахийтаб района боахамаша севооборот ниййса лелабра. Хьалхе а оттадаьд кхай карташ. Гурахь дув ялаташ дIадера къоастадаьд хьалха баьнаш а, силоса лаьрхIа хьаьккIаш а, гидуаргаш а тIахинна кхаш.

Ялаташ дIаделе хьалха урагIен пхорагIен культиваци йоаккхаш хIара гектара 100 килограмм хургйолаш минеральни удобренеш тессай, хIьта ялата фийгаш 7—8 сантиметр кIоаргал а долаш дIадийра.

ДIадахача шера кхашкара балхаш ниййса лeладарах тха района боахамаша республике эггара лакхара хьувкъам чуийцар. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача чуийцар 24,8 центнер гурахь дув ялат.

Дика лел районе бIаьсти дувча ялаташта лаьтта кийчдара балхаш а. Къаьстта дика а, доагIача тайпара кIоаргал долаш а ду оахам «Новогрозненский» винсовхозе. 590 гектар зябь аха езаш бар цу совхоза механизатораш. ХIанз планал совгIа оахам деш ба уж. Иштта зябь ахара план тIеххкхоачашъяьй «Гудермесский» совхозо а. ПланагIа 2682 гектар зябь аха езача цар аьхай 3000 гектар.

Зяба лаьтта оахача геттара дика къахьийгар цхьоалагIча отделенерча трактористаша Рябченко Степана, Дадагов Эльмона, кхоалагIча отделенерча Давлетмурзаев Мурале, Эльмурзаев Халида, кхычар. Зяба лаьтта аьха бала боахк «Дружба» совхоза, «Октябра 40 шу» колхоза механизатораш.

ЛедарагIа лел зябь ахара балхаш «Кавказ» колхозе «Степной» совхозе. Массехк дийнахь деррига оахам чакхдаккхар да тха механизаторий керттера декхар.

В. КАПАЕВ,
Гудермеса района юрта боахама управлене керттера агроном.

ШОАЙ ДЕКХАРЕХ ЛОАРХIАБУ

Вай республике кхаьча ца Iеш лоалахарча вежарашка йолча республикашка, кхыча городашка дIаккхоач Нохч - ГIалгIай химически завода коллективо арахеца тайп-тайпара басараш, олиф, цинкови пигменташ, кхыйола продукци. Уж дукхагIа а хулийташ бахача наьхей гIишлошъерийн хьашташ дизза кхоачашдара къовсам лоаттабеча завода болхлоша пятилетка хьалхарча шера доаха къахьегама толамаш дог гIоздоахаш да. Продукцена реализаци яра итт бетта план тIеххкхоачаш а еш, планал совгIа реализаци яьй 115 эзар сома маьха продукцена. ХIьта итт бетта заданел совгIа арахийца культурно - бытови гIулакхашта лаьрхIа йола продукци 544 эзар сома маьха я.

Лохдалийтац завода коллективо шоай толамаш укх бетта а. Хьалхарча декада задани дикка тIеххкхоачаш а еш, планал совгIа арахийцай цо эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци. Укх шера завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг дIахецац С. Восконян керте латтача цинкови пигменташ арахецача цеха коллективо, С. Дутовас кулгалдеча кхолитр хула балонаш арахецача кхоалагIча участка болхлошей. Заданел совгIа арахийцача продукцех дукхагIйола продукци цар арахийцай. Царел дукха тIехьа ца юсаш иштта хьинаре къахьегаш я А. Висаитов керте латтача басараш деча отделене коллектив а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Къаьстта дика къахьегаш ба укх шера «Октябрьнефть» НГДУ цхьоалагIча районни инженерно-технологически служба мехкдаьтта доаха операторащ ий. Юсупов, Хамадиев, Дербидентьев, Дудошкин, мастер Дроздов, оператор Бочаев, кхыбараш. Технологически режим массаза ниййса лелаю, сменни нормаш даим тIеххкхоачашъю. Цудухьа мастер Дроздов Валентин керте латта бригада цу РИТС-е дикагIчарех лоархIаш я.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) оператор Х. Юсупов, Х. Хамадиев, мастер В. Дроздов, операторащ В. Дербидентьев, В. Дудошкин, О. Бочаев.

С. ХАКИЕВА сурт.

Керда торонаш лех

«Эльдарово» яхача майда тIа кIеж а теха хIанз болх беш я 18 скважина. 1964 шера денз 1970 шерага кхаччалца цахаддаш лакхлуш хьаденад доаккха мехкдаьтта. Цунга хьежжа кIезиглу тIоаний давлени. Масала, 1964 шера тIоаний давлени кхоачар 600 атмосферага, хIьта хIанзлехьа 331 атмосферага кхоачаш лохъеннай цар давлени. Иштта, тIоаний давлени кIезигъялар бахьан долаш телхад скважинех пайда эцара хьалаш а. Цудухьа мехкдаьтта тIоанашта низ тIалоаттабара тайп-тайпара емроприятеш чакхйоах цига.

ХIанз мехкдаьтта тIоанашкара давлени лохъялар бахьан долаш дикка кIезигденнад дийнахь буси хьадоаккха мехкдаьтта. ТIоаний давлени дикка лохагIа я гидростатическичул. Цо дикка новкъарле ю эксплуатационни скважинашта бурув тохача а уж караерзаеча а. Цунца дувзаденна 1972 шера промышленни хьисапе скважинай колоннашта араьха гIолла мехкдаьтта тIоанашта низ тIалоаттабара хий чуахийтара дош сихагIа къоастаде дезаш эттад. Цудухьа проектни задани еннай № 85, № 86 йолча скважинашта бурув тохара. Кхы а кхаь скважина бурув тохаргда. Иштта уж балхаш даре торо хулийтаргья хьадоаккха мехкдаьтта совдаккха.

А. СЛЕСАРЕВ,
«Горснефть» НГДУ геологически отдела начальник.

Энергетикаш болча

«Грозэнерго» управленера дIайохийта электроэнерги юртара юрта йодаш гаьнна дIаккхоач.

Цу еррига чоалханерча комплексана управлени еш ва диспетчер, цхьан минута тIераваланц из.

Дийнахь а бус а латт из къахьегама вахте, баьццара, цIе, IажагIа беса лампилгаш сегалуча щита йисте. Диспетчер хьеж хIама новкъа доацаш электроэнерги потребительски пунктага дIаккхоачий.

...Лотаелар цIе лампилг, передачай лини болх ца беш сецар. Цу минуте диспетчер оарцагIвала веза.

Дукха ха ялалехьа юха а электроэнерги кхоач потребителашка, иштта хул хIара денна, хIара сахьата. Хала я диспетчера професси, бакъда, из езаш а лоархIаш а я цо.

Дуккхача шерашка ала хIама доацаш хьинаре къахьегаш ва Грозэнерго районни энергетически управлене диспетчер Изкин Евгений. Хьинаре къахьегарца даьккхад цо ший сий. Иштта сий деш ба цига диспетчераш Степанников Владимири Дементьев Викторий.

• • •

Дикача толамашца чакхдаьккхад Грозэнерго сетеви предприятей коллективаша пятилетка хьалхара шу. Шу доладелча денз 52 километра электропередачай линешта ремонт яьй цар, 44550 аьшка бетонни опораш хийцай, план 3 эзар мара йоацача.

Республика колхозаштеи совхозаштеи даь новкъостал 49 эзар сома маьха да, хьаьяй 6—10 киловольт низ бола 201 километр йIаьха электропередачай лини.

1971 шера кхоалагIча квартала балха итогаш еча хана, Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг а хьожаеш СССР Министрий Советои ВЦСПС-и карара-кара тела цIе Байракх елар Грозненски энергетикашта. Цу юкъе доккха дакъа да «Северо - Западни» электросета коллектива — Грозэнерго хьалха латтача предприяте.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ДИКА ИТОГАШ

10 ноябре деррига вай советски халкъо дездир советски милице Ди. Нохч - ГIалгIай милице болхлой шоай цIейга баьхкар социалистически декхараш кхоачашдеча белгалаьра толамаш а даьха. Республика чура гIулакхий органийи подразделенейн коллективай а болхлой а социалистически декхараш 1968 шера 19 ноябрерча СССР Министрий Совета соцамо, КПСС XXIV съезда решенеша хьалхашка отталаь бехктокхаме декхараш кхоачашдара тIадерзадаь дар. Юкъера а хьатIаэттар итогаш е еза ха. Укх денношка Нохч - ГIалгIай МВД Коллеге итогаш йир республика чура гIулакхий органий лични составо тIаийцача социалистически декхарий. ТIаийцача доккхагIйолча декхарий керттера чулоацам латтар балха тIара гIулакхаш тоадарах, профессиональни говзал лакхъяларах, гIемев политически кийчо чIоагIъярах, смежни профессеш Iомаярах, шефски балхах, общеобразовательни общественни порядок лораяра службай боврам лакхбарах. Уж деррига хIамаш бIарчча хьенийцача ларде ийшво Нохч - ГIалгIай МВД Коллеге «Профессерга дикагIа бараш» къоастабечей сий долашагIа бола болхлой республика МВД Сийлен Доска тIа боахачей. «Нохч - ГIалгIай АССР МВД дикагIа вола милиционер» яха цIи еннай чура гIулакхий Ленински районни отдела милиционера милице сержанта Гомякин Александр Андреевича.

«Нохч - ГIалгIай АССР МВД дикагIа вола участкови инспектор» яха цIи яла даьохIад Коллеге Грозненски РО МВД участкови инспектора милице зIамагIволча лейтенанта нов. Бимиев Хасбулайна. Укх шера ийс бетта цхьаккха зулам даь моттиг нийсъеннаяц нов. Х. Бимиева бIарг локкхача участке. Нов. Х. Бимиева из боккха толам баьккхаб, бахача наха юкъе боккха профилактически болх бар, дружинашци айхха буввам лоаттабар бахьан долаш.

Цул совгIа, нов. Х. Бимиева иштта вIаштIехьдаьннад кхелетача бераша цIаккха а общественни порядок ца толхаяйта.

Социалистически яхье доккхий толамаш даьхад Нохч - ГIалгIай МВД пачхьалкхен автоинспекце болхлоша — милице воккхагIволча сержанта Алиmов Шехаб Гаджибековичеи милице старшинас дукха ха йоаццаш СССР Лаьккхерча Совета Президиума УказагIа «Сийлахь знак» яха правительственни совгIат деначa Каратеев Федор Степановичей.

Республиканески милице болхлоша чIоагIгIа доккхал деш цIераш йоах Заводской РОВД участкови инспектор «Октябрьски революце» орден лелаю милице старшина Шамурзаев Сулеймана Ваха. Ножай - Юрта РОВД начальник Цlеча Седкъа орден лелаю милице капитан Алиев Iусиий Iаддал. «За трудовую доблесть» яха медаль енна чурча служба подполковник Казорин Иван Эммануилович. Къахьегама Цlеча Байракха орден енна милице полковник Рубан Иван Петрович санна болча милицейски служба маяккий.

Советски милице 54 шу дизара сийна Нохч - ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министра приказагIа поощрени яьй милице болхлоех 100 совгIча сага. Чурча гIулакхий министерства Сийлен Доска тIа яьккхад министерства органийн подразделенейн дикагIболча вакалех 40 саг. Царна юкъе ба: Гудермесски ГОВД милиционер милице воккхагIвола сержант А. М. Чалаев, МалгIабика ГОВД милиционер милице старшина И. Ф. Панков, Урус - Мартана РОВД участкови инспектор милице лейтенант А. Х. Хожбекаров, Надтеречни РОВД уголовни розыска инспектор милице лейтенант М. К. Мамакаев, Ачхой-Мартана РОВД БХСС инспектор милице воккхагIвола лейтенант С. Т. Солсевов, Наьсаре РОВД инспектор-дежурни лейтенант нов. Ажигов, кхыбола новкъостий.

Лоаща аьлча, орден лалаеча республика чура гIулакхий органий болхлой къахьегаме толамаш а доахаш накъабохк шоай цIейна. Цхьабакъда, карагIдаьннача кхоачамбаь Iац тхо. Республика МВД органийн подразделенейн кулгалхоша, политаппарата, юкъьенцарча партийни организацеша, комсомоло хIанз шоай деррига низаш тIадохийт политико-кхетама болх овлангара денз тоабара, лични состав КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъе дIахо оарцагIъяккхара.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
Нохч - ГIалгIай АССР МВД политико - кхетама балха отдела инструктор, милице лейтенант.

№ 21 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Кепатеха араьннай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандай агитацей отдела «Агитатора блокнота» аргIанара номер.

1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара плана проектахи 1972 шера бюджетахи дола дош КПСС ЦК дувцарах беча хоамаца дIайолалу номер.

Беседаш яра йолча материала хьисапе язъяь я КПСС обкома юртбоахама отдела заведующе заместитела нов. М. Пляскина «Хьайбаш дика Iангара даха» аьнна йола цу номер тIара материал.

«ЛоархIаме даташ» яхача рубрикана кIал да ракетни артиллерей Денна хетадаь тайп-тайпара методически хьехамаши цу темах лаьца литературеи. «Хатта — жоп лу» яхача разделацара материалаш дIахо а кепаетташ я. Укх номер тIа я КПСС ЦК общественни Iилмай академе аспиранта В. Тучина «Къахьегама овсарле алапел сихагIа дегIаяр бахьанаш» яха статья.

Агитатораштеи политинформатораштеи пайдане хургья В. Сайкос кийчъяь «Миллионий ленински эстафета» яха статья.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ

Доккхийча къахьегама толамашца накъабаьккхаб Сийлахь-боккхача Октябра 54 шу дузача денна Ведана района хьайбаш лeладераш. ЦхьоалагIча ноябре кхоачашдир цар пачхьалкхенга хьайбай продукци йоккхара Октябра сийна тIаийца хинна социалистически декхараш. Пачхьалкхенга дулх доккхара шера план, заданел совгIа доккха дезар а лоархIаш 103 процент кхоачашъяьй, фуаш доккхара шера план — 107 процент, тха — 103 процент.

Района боахамашта юкъе къаьстта доккхий толамаш даьхар Кировеи, Орджоникидзеи, XXII партсъездеи цIерагIча колхозашкарча хьайбаш лeладераша.

Х. МАГОМЕДОВ.

Дош кхоачашдаьд

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яхье яьннай Нохч-ГIалгIай АССР хьунбоахама управлене участкай коллективаш. Хьалха латтачарех ба гIишлой-монтажни балхаш дераш. ГIишлой - монтажни балхаш дара шера план кхоачашъяьй цар.

Социалистически яхье яьнача коллективашта юкъе белгалъяьнна дика къахьегаш я Ермоловски леспромхоза гIишлой - монтажни балхаш дерий коллектив. Шера планагIа кхоачашде дезаш хинна балхаш 84 эзар сома маьха мара доацача хIанзле цар кхоачашдьраш 90 эзар сома маьха да. Хьинаре къахьег - прораба Д. А. Безрукова, плотникий бригада бригадира Г. П. Прохорова, болхлочо Калиева, экскаваторщика нов. Бобрыщева. Иштта сменни нормаш 120—130 процент кхоачашъю Сунженски леспромхоза гIишлошъераша а. Каменщикаша С. А. Зизина, А. А. Никонова, плотника С. А. Чеботарева, кхы дуккхачар.

ГIишлош хьалъяра балха чIоагIгIа терко ю Самашкински лесничества. Ачхой-Мартановски мехлесхоза коллективаша Самашкински лесничества коллективана керте латтача нов. Накирхоева ханал дукха а хьалха эксплуатаце дIаделар ши квартира йола цIа.

Тха управлене болхлоша, инженерно-технически болхлоша хозяйственни способаца а дукха балхаш даьд укх шера. Машенашца хьу хьаувзаргйолаш 3 километр тIоникъ биллаб, шишша квартира йола ши цIа хьалдаьд, юртбоахамерча 10 трактора лаьрхIа кхоалле яьй.

А. ЧАХКИИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР хьунбоахама управлене прораб.

КІалтохаргах ший доІамагІа латаш боккха толам баьккхар г. Гудермессерча Товмурзаев Турпала. Пезткъе цаІ килограмм дозал дола 1954 шера вавь спортсмен ерригача схваткаех котийлар. Лакха техникен низи болаш, котало яккха гІерташ оамал йолаш, ва къона спортсмен. Из бахьан долаш мемориала чемпиона цІи яккха аьттув баьлар Товмураева.

Цун тренер ва РСФСР заслуженни тренер, СССР спорта мастер Багаев Деги.

СУРТА ТІА: Товмурзаев Турпала.

Дукха ха йоаццаш г. Грозне хиннача Советски Союза турпала Нурадилов Ханпаший цІерагІарча кагирхой Ерригроссийски мемориала чемпион хилар ялхайтта шу даьннача Грознерча № 46 йолча юкъерча школа итталагІча класса дешархочох Татарханов Мухьмадах. ШовзткъаІ ялхайтта килограмм дозал дола кхуаш воагІа зІамига саг ялхазза летар кІалтохаргах. Юххьанца кхозза летача, цІена котваьлар. Татарханов, диазлагІа летача, дикка тІех а волаш, котало яьккхар, пхезалагІа летача — баллаех.

ТІеххьара а финалагІа летар Мухьмад Ростовски областа спортсменаца. Уж цхьаккха а кот ца воалаш къаьстар. Иштта хилар цох чемпион.

Цун тренер ва Идигов Суламбик.

СУРТА ТІА: Татарханов Мухьмад.

Ерригроссийски кагирхой яхьашка чемпиона цІи яьккхар иштта г. Карагандерча нохчий зІамигача саго Абдулмуслимов Мусас а. Цун дозал да кховзткъе пхиъ килограмм.

СУРТА ТІА: Абдулмуслимов Муса.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллен Грозней кІеззига морхаш а йолаш, делкъьийга кханчалца йолча юкъагІа цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш сатийна ха хила а фегара температура республике гІолла 12—17, Грозне 13—15 градус йІовхал йолаш хила а тарлу. ДІахорча шин денн шин буси йийкха, ІуйрИйна цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, хаьда лостам боацаш гІаьххьача боараме мух а хьеккхаш ха хила а фегара температура бийсашка 1 градус шелалгара 4 градус йІовхалга кхоачаш, деношка 13—18 градус йІовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

КЕРДАЧА СЕЗОНАГІА

Ший 41-гІа театральни сезон Х. Нурадилова цІерагІча Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен драматически театро 16 ноябре дІайолаю. 1931 шера художественни самодеятельноста коллективах ларда тІа вІашагІделла хинна из тахан нохч - гІалгІай халкъа йоккха культурни центр а хинна дІаэттад. Театра артистийн кхыча творчески болхлойн таханара профессиональни говзал 40 шу хьалхагІа хинначунца нийсийча боарам боаццаш чІоагІа лакхъеннай. ХІанз театре болх беш дуккха ба Нохч-ГІалгІай АССР-ен РСФСР-ен заслуженнии халкъен артистий сийлахь цІи лелаш бола актераш. Из да кІаьд ца луш цар къахьегарах а, форма къамани чулоацам социалистически болаш йола культура дегІайоалаяра партен правительстван йоакхо ярах а хьахиннар.

ДІаяха сезон Іалаьвате бехктокхамеи белгалъяьннеи яр театра. Къаьстта боккха бехктокхам тІабожабора вай паччахьалкхен исторе чухь дезача деношен событеши: В. И. Ленин ваь 100 шу дизаро, КПСС XXIV съездо. Театра ший 40 шу дизар, хІаьта цунца дувзаденна отчетни гастролешка Москве даха дезаш а дар. Из боккхача лоархІаме гІулакх дар. Ший творчество, ший болх духьашха столицерча зрителашта гойта безаш дар театр. Цудухьа тхо къаьстта дика кийчлора. Кердача хьалаша, Ленина орден лелаеча ССР Союза ЗІамигача Академически театра йоккхача сценически площадка артисташкара дІадехар къаьстта чІоагІа кийчо елга, низаш тІадохийтилга. Боккхача толамца чакхъяьхар гастролаш. Театра спектаклашта билет хьакхоачаш дацар. Водари дикадари къоастаде а, театральни искусства мах бе а ховш болча москвичаша кхетаяьр, тІанйцаяр, лаккха мах баьбар Нохч-ГІалгІай халкъа искусства, цун культура.

Гастролаш йолаеннача хана а уж чакхъяьнначул тІехьагІа а театра спектаклаш бокъонца къоаста а еш йийцар столицерча специалисташен боккхийча театральни деятелашен. Ерригсоюзни театральни обществе а, РСФСР культура Министерстве а. Къонен провинцерен дар аьнна гешт ца деш дийцар театра гІулакхаш. Цхьабакъда, театра творчества мах лакха бир цига.

Столице баьннача толамо дегаш ураоттадаь долча оаха, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, къахьегамен творчески хьинар къаьстта чІоагІа айденна а долаш дІайолаю керда театральни сезон. Нохч - ГІалгІай драматурге фестивалаца дІайолаергья сезон, хьалхарча дийнахь хьокха оттаергья оаха С. Бадуева «ПаьтІамат» яхача пьесах хьаяь спектакль.

Кхы а сакъердамегІа я кердача сезона оаха оттаяь тха репертуарни план. Хьажа баьхкараштa бІаргагургья вай ханарча советски, эрсий драматургий, Н. В. Гоголь, В. Шекспир, П. Корнель кхыбараш санна болча дунен литература классиккий пьесаех йола сакъердаме спектаклаш. Тха репертуара юкъе я «Ревизор», «Ричард III», «Сид» яхараш санна йола цІераш. Укх шерре а бІаргагургья зрителашта гуржий драматурга О. Иоселиане пьесах оттаяьча спектакла премьера. «Ворда харцалехьа» яхача цу тІа дувц дІайха, боча балха кулгаш эшаш долча лаьттан вахара болча лоархІамах, городера «цІена» болк бахьан долаш из дІакхосса мегарг ца хиларах. Цул тІехьагІа йоагІаргья «С легким паром!» яха Э. Брагинскен, Э. Резановен сакъердаме а лирически а комеди. Цу тІа дувц керда шу хьахулча буc наха мел йоккхий тамашаш нийслу, вахара гарга хІара саг бехктокхаме хиларах.

Школашка Іан каникулаш йолча хана, массаза а санна, немций драматурга Г. Калау «Иккаш ювха циск» яха фаьлг оттаберг-ба хьокха. Ш. Перро къаьнача фаьлга керда интерпреатаци яь я из.

Укх сезоне зрителашта бІаргагургья «Драматически илли» яха Б. Равенскихен, М. Акечаровен пьеса. Из спектакль кагирхошта хетаю оаха, хІаьта автораша Островский Николайна хетаяь я из пьеса. Иштта оттае лаьрхІад оаха «Хиланза ца воалаш хинна шейх» яха У. Ахмадова комеди а.

Театра планаш сакъердаме а эггара кердагІеи вахара хьащт долашагІеи йола проблемаш шерра чулоацаш а я.

16 ноябре шерра хьаеллалу театра наІараш. Тха театре дахка дагадохалда шоана!

А. ГАПАЕВ,
Х. Нурадилова цІерагІча театра литературни даькъа заведующи.

ТВОРЧЕСКИ КОЛЛЕКТИВ

ХІанз тха районе дикагІчарех цаІ я Надтеречни районни культура ЦІен коллектив. Цу коллективо массехк шу хьалхагІа денз хьалхарчарех цхьа моттиг лоац республике а. Лоацца аьлча, VIII республикански хьажаре дакъа лаца яха хинна тха района художественни самодеятельноста коллектив керттерча даькъе Надтеречни культура ЦІен самодеятельноста активах латташ яр.

Массаза а творчески коллектив хьаяра, цун говзал лакхъяра къахьегаш ба культура ЦІен болхлой. Цудухьа да ший хаьдда программа а йолаш концерт оттаде миччахана халкъа иллеи халхареи ансамбаль кийча хилар, цудухьа да хьажар долалуча ханна «адар» Надтеречни района культура ЦІен коллективага района культура цхьадолча кхыча кхуврчашка санна товш ца хилар.

Художественни самодеятельноста коллектив массазара я аьнна ала мегаргдолаш я. Массехк шу да шоай выступленешца артисташа — ветеранаша, халкъа ансамбла членаша — Вайнаев Мовлада, Даулов Руслана, Маскаева Зинас, Эльмурзаева Хьавас, Дениев Абубакара, дуккхача кхычар наха салоІам бу. Керттерча даькъе юртара къахьегамхой ба самодеятельносте дакъа лоацараш.

ХІанз Надтеречни района культура ЦІен художественни самодеятельноста тайп-тайпарча кружокашка дакъа лоацаш 80 гаргга саг ва. Дакъа лоацараш эггара дукхагІа болаш я итт шера Дзугаев Казбека кулгалдеш йола халхара кружок, культура ЦІен дикагІа бола организатораш санна хьахьекхаб шоаш Висаитов Сайпе — художественни кулгалхочо, Мутаев Іумара — концертмейстера, Солтуханов Вахас — пандарча.

Укх деношка художественни самодеятельноста коллектив къаьстта чІоагІа кийчлуш я, хІара денна хул репетицеш. Дукха ха йоаццаш хиннача телевизионни республикански фестивале Надтеречни района культура ЦІенгара чакхъяьлар художественни самодеятельноста 8 номер. ХьатІабоагІача декабрь бетта телевизионни фестивала тІеххьарча туре выступлени е езаш я из коллектив. Цу тайпара выступленеш, шеко йоаццаш, дуккхача зрителий чІоагІа тешам болари коллектив къоабалъяь тІаэцари да. Цу цхьан хинна ансамбла коллектив цо декхарийла ю хІара номер чІоагІа бехктокхаме хеташ гойта.

Надтеречни района культура ЦІагІа, иштта, юртарча къахьегамхошта юкъе политико - массови культурно - просветительнии болх а бу. Лекцеш еш тайп-тайпарча темаех лаьца, КПСС XXIV съезда решенешта, медицински, юртбоахама, атеистически знанешта пропаганда ярах.

ЧІоагІа сакъердам хулаш чакхъювл культура ЦІагІа тематически сайренаш: производстве хьалха латта дикагІбараш хестабу сайренаш, сайренаш-портреташ, граждански Даьй-мехккеи тІемий ветеранашца вІашагІкхетар, кхыяраш. ДикагІйолча сайренех цаІ яр дукха ха йоацаш «Надтеречный» комсий совхоза хьалхалаттараш хестабеш хинна сайре. Цу сайрене къамаьлаш дир совхоза кулгалхоша, юртабоахама специалисташа, цар шоай балха опыт йийцар, шоаш тІанйцача социалистически декхарех дийцар, сайре чакхйоаллаш культура ЦІен иллеи халхареи ансамбла коллективо доккха концерт оттадир. Чакхйоахача сайреной тематика бе-бе а хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІаерзаяь а я.

Шийна теркам тІаозаш я дика кийчъяь гойтара агитаци а: стендаш, плакаташ «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъергья», «Вай районе хьалха латтараш», дуккха кхыдараш.

Башха-дика гойтара агитаци я культура ЦІен методически кабинета: кийчъяь стендаш, плакаташ. Циггача я технически средстваш а, телевизор, эпидиаскоп, фильмоскоп, магнитофон, хІаьта иштта музыкальни инструменташ а. Балха планага хьежжа массови мероприятеш кийчъяран чакхъяхаран новкъостал деш йола, 9 сагах латта ший совет а я культура ЦІен.

Иштта яхаши болх беши я йоккха йоаца, цхьабакъда, барт тайна Надтеречни культура ЦІен коллектив, юрта бахача нахан къахьегамхоштеи хьалхашкара ший керттера декхар дизза кхоачаш а деш.

М. ТАРАМОВА,
районни культура отдела инспектор.

Венгерски Халкъа Республика. Бекешчабе хьайийлача кердача летни школе практически занятеш е баьхкаб спортивни клубий членаш.

МТИ—ТАСС сурт.

Эрсий писатела хетаяъ

Укх деношка Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института актови зале вІашагІкхийтар студенташ, института преподавателаш, городерча школай хьехархой. Уж гулбеннабар сийлахьвоккха эрсий писатель Ф. М. Достоевский ваь 150 шу дизара хетаяьча заседане. Заседани хьеллаш а, хІаьта Ф. М. Достоевске вахара наькъах, эрсий а дунен а литературана цо яьча влиянех, школе а институте а Достоевске тІехьале Іомаярах къамаьл дир Нохч-ГІалгІай педагогически института литература кафедра хьехархочо Х. Ш. Нальгиевас.

Заседане къамаьлаш дир иштта литература кафедра хьехархочо А. В. Очмана, Б. С. Виноградова, Нохч-ГІалгІай писателий союза правлене председатела Р. С. Ахматовас.

ШОАНА, БЕРАШ

ХАШАГУЛЬГОВ Іаьла.

ЦОГАЛИ ЛЕКЪИ

ФАЬЛГ

Массанена а дика ховш ма-дий, оалхараштa юкъе эггара говзагІа, хьаькъал долашагІа дар цогал долга. Амма из а Іехаденнад, йоах, цкъа. Лекъо Іехадаьд из. Мишта Іехадаьд хой шоана?

Цкъа ший кІоригашта яа хІама лехаш, хьун юкъе гІолла го тувсаш лелаш хиннад Цогал. Дукха лийннад. КІаьдденнад чІоагІа. Кхаьрача дийнахь хиннад из. ТІаккха, «даьра, тамаш я-кха, тховсара са кІоригаша пхьор дуз аь», аьнна цхьан хьун юкъе доаллача, лакха буц яьннача къуха тІа гІолла из дІадолалушшехьа, «тхр-р-р», аьнна, цхьа дерста даттІа доалла оалхазар хьалгІаттад цун когашта юкъера. ТІакхоссаденнача Цогало лаьцад из. ГІаддахад Цогал чІоагІа. «ХІана-м, даьра хургдар са кІоригашта даа пхьор», хийттар цунна.

— Цоги, ва Цоги, — аьнна, хаттар даьд цун бага йоаллача Лекъо, — боккъола цхьа хІама ала сога: тахан се леш дола ди малагІа да хар дезар сона.

«Сонна деза хьона из?—хийттад Цогала. — Фу бе да из, моллагІ дале а хьо леш дола ди хилча?» Йист хиннадац.

— Цоги, ва Цоги, — дехар даьд юха а Лекъо, — боккъала хьаала сога, тахан со леш дола ди малагІа да.

«ДІаэргда-кх аз хьога из, — хийттад Цогала. — Лечо леча хана деш дола дехар кхоачашдаьр ялсмала зода ма-йоахий. Со а даха мегаций цу ялсмала. Дика ецаре, нах а гІертарг мича бэр цига баха. «ТІаккха, хІаьнна: — Кхаьра да хьона, кхаьра! — аьнна, Цогало баге хьаеллашшехьа «шарх» аьнна, гІатта дІаяхай Лекъ. ТІехьа хьежжача латтийсад Цогал. «Даьллахь са фу довра, хьа дехар кхоачаш а даь, ялсмала ца дахача, мал дика цига яле, а,— хийттад цунна, — Из бахьан пхьор доацаш йисар-кх са кІоригаш тховсара».

Цу хача денза дезац, йоах, Цогала ялсмалеи кхаьра дин.

АРЧАКОВ Тухан.

МАЛАВ САТЕМ БОАБАЬР?

ЦІаьхха тагаш хеза ара,
КорзагІъяьлар боабашкаш,
Меттар хьайра: — Фуд ер ала? —
ЦІе, кІай нана-котамаш.
Кортош цІийдаь, чІоагІа сувсаш,
Эгаеш шоай чІугалаш,
— Фу даьд, фу даьд? —
яхаш хьуззар.
Кура, сонта москалаш.
— Малав хоаттам боацаш венар,
Даккха гІертт-хьогІ из вай ков?
Машар безе, машар хургба,
Дезе, цунна хургда дов.
Нагахь цига цоги дале.
Цунна таІазар дергда вай.
Сецца гІетта коа тІа дена,
Фий цо лелорг, берза лай!?
Коре яха арахьежар,
Унзаръяьнна къаьна бож,
КІаж а яха елаелар
Эгаеш ший йІаьха мож.
Баккха буна боалла гІув! —
— Ку-ка-ре-ку! Ку-ка-ре-ку!
Яхаш бекар дийна «гургилг» —
Сатем боаца цІе-кІай боргІилг.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДОТТАГІАЛА ВИЗИТ

ГАВАНА, 11 ноябрь. (ТАСС). Куба правительственни делегаци Чиле яхар кубински чилийски халкъашта боккха лоархІам болаш да аьлар ше ваха аравоалача хана моттигерча журналисташца къамаьл даьча делегацена керте латтача Куба Компарте ЦК Хьалхарча секретара, Революционни правительства премьер-министра Фидель Кастрос.

Кубински халкъа чилийцашца, Чиле паччахьалкхени политически деятелашца безамеи доттагІаленн уйлаш йолча дІахайта лов тхона, аьлар цо.

Фидель Кастрос дагадохийтар чилийцаша Кубана блокадеи изоляции яра политика цІаккха а тІа ца нийца хилар. Эттара халагІча хана Чиле халкъ кубински революцеца барт болаш хиннад.

Чиле йоаккхача ханна йола программа чІоагІа йоккха хургья, яхаш дийцар кубински делегацена керте латтачо. Рудникашка, заводашка, фабрикашка, дешара заведенешка хила дага да тхо. Мамотта дикагІа Чили, цун халкъа вахара хьал, безам бовза дагала тхо, аьнна белгалдаьккхар цо.

Фидель Кастрос аьлар юхацІадоагІаш Лама аэропорте сайца ха йоаккхаргья оаха Перу правительства кулгалхошца вІашагІкхетар духьа.

САНТЬЯГО, 11 ноябрь. (ТАСС). Чиле столице бахача наха чІоагІа дог гІоздаьнна тІанийцар Чиле Президента Сальвадор Альендес хьийха официальни визитагІа укхаза ена Куба Коммунистически парте ЦК Хьалхара секретарь, Революционни правительства Премьер-Министр Фидель Кастро керте латта Куба правительственни делегаци. «Пудауэль» яхача аэропорте воккхача хьаьшан цунца баьхкараштеи накъаваха хилар чилийски правительства Президент Сальвадор Альенде, министраш, кхыбараш. Кубински халкъо бахкийтараш безаме тІанийцар эзараш болча чилийцаша.

Аэропортера йийллача машенаца Фидель Кастро, Сальвадор Альенде кубински халкъа воккхача хьаьша резиденце бахар.

Берригача новкъа Чиле бахача эзараш болча наха кубински чилийски къаман байракхашца, лозунгашца, плакаташца Кубан цун халкъеи сий деш дог гІоздаьнна моаршал хаьттар Фидель Кастрога. Сантьяго вІашагІкхетарах хьахилар чилийски кубински халкъий доттагІала къаьгтайола демонстраци.

ЮРТБОАХАМА ШУ ЧАКХДАЬННАД

ПРАГА, 11 ноябрь. (ТАСС). Пистедаьннад Чехословаке кхашкара балхаш. ТІеххьара шекара свеклай центнераш кхашкара чуийцай, гурахь оахаш дола лаьтта зьха даьннад. Укх шеро гІадбигар Чехословаке ахархой ЧІоагІа, цІаккха ца хулача тайпара чІоагІа хьийкъал ялат, юртбоахама кхыйола культураш яхара, кхыйола паччахьалкхен заданеш а кхоачашъяьй.

Иштта дола толамаш доахача доккха дакъа лаьцар КПЧ 50 шу дизара сийна шоаш тІанйца декхараш мадоагІара кхоачашдаьча юрта къахьегамхоша. Ер шу белгалдаьлар кхашкара балхаш дика вІаштІехьдаьха хиларца, царна еш йолча механизаце боарам лакхбаларца. Машинашца чуийцар 98 процент ялат. 100 процент свеклаш. 74 процент шекара свеклаш. 70 процент хох, 30 процент коартолаш.

Уж пифраш йийцар культураш чуэцара комиссе тІеххьарча заседане, цунца чакхбаьлар комиссе болх.

ЯЬССАЧА ПОРТФЕЛАЦА

ТОКИО, 10 ноябрь. (ТАСС). «Мистер Коннэлли яьссача портфелца Японе венав», — иштта ювц ший американски коллегаца хинна переговораш японски финансай министра Мидзутас. Пресс-конференце къамаьл деш, цо хоам бир кхы тІа йоаккхаш йола 10 процент импортни пошлинаш дІаяха езаш хиларах, доллара девальвацех, иенана ревальваци ялехь къоастаяр Японе хьадехаш йолча кхыча лоархІамерча проблемай хьакъехьа даьча хаттараштa США финансай министра жоп дала тиганзар, аьнна.

Иенана 15 процентал чухьанахьа довцаш ревальваци елга Японегара даккхеи Японеца йолча торговле США хулаш дола зе кІезигдеи декхар тІа а дилла президента Никсона къаьстта бокъонаш а ейна вайтазар американски викал. Из Японе кхаьчача хьалхарча дено хьахьекхар визито де лерхІа керттера гІулакх шин мехка юкъерча, укх тІеххьарча хана къаьстта ирбеннача тІем тІа Токиос мел чІоагІа позицеш лоац дашхар хилар.

ПАИГК ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА ДОКЛАД

АЛЖИР, 11 ноябрь. (ТАСС). ДІадахача бетташка вай къамаш тІема низаша ерригача фронташка лакх а шер а дир португальски колонизатораштa духьалара тІемаш, йоах 1971 шера январе денз августе кхаччалца парте баьча балхах Гвинеяи Зелени мыса гІейреши шоай лоІаме хилара Африкански парте (ПАИГК) Генеральни секретара А. Кабрала доклада тІа.

Цу ерригача хана ПАИГК отрядаша 369-зза чухьийлхар городашкарча моастагІчун гарнизонашта, царца Бисауи Бафатеи яхараштa а хьелхаш, вІашагІа а елла, чакхъяьккхар 131 операци. Стройна юкъера ваьккхар моастагІчун 700 салтеи эпсари, хІалакъяьй 90 тІема машен, хи чу дахийтад доккха а зІамига а 28 кема, чуяйтай 2 самолети 3 вертолети, дуккха герз хьадаьккхад.

ДІаяхача хана ПАИГК-ас даьха толамаш португальски колонизатораш эшабаь йизза йоаккхаргйолча коталон керттера дакъа да, йоах дІахо.

ХЬАЖА, ЛАДУВГІА

13 ноябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Массанена йола гимнастика. 9.30 — Кердадараш. 9.45 — «Сийна экран» яхача эстрадни оркестра концерт 10.15 — Бераштa. «Тхопа ловза». 10.45 — «УнагІцІено». Іилманаи-популярни программа. 11.15—Музыкальни турнир. Передача ю Беларена. 12.15 — Бераштa дола мультфильм. 12.35 — Армене халхарий паччахьалкхен ансамбла фильм - концерт. 13.15 — Цирка лампаш 14.00 — «Цхьанне а вала безам бацар» яха художественни фильм. 15.40 — Передачай программа. 15.45 — Документальни фильм. 16.05 — Телехьажархой, эливкагІа дола концерт. 16.45 —Дунен халкъашта юкъера обозрени (гІалгІай меттала). 17.00 — Экономико-математически методийи вычислительни техникаи ларде халкъа боахам лелабар тоадара гІулакхаш. 17.30 — «Турпе хиларах дувц Нохч-ГІалгІайчен йоазонхоша». 18.00 — Кердадараш. 18.10 — «ДоттагІала маршрутех». Нов. А. Н. Косыгина Канадеи Куба Республикеи визитех. 18.40—Театр вІашагІа деллача хана денз 50 шу дизара хетаяь Вахтангова цІерагІча театра торжественни сайре. Перерывах — «Ха». информационни программа. 21.40 — «Къонал» эфире. 23.10 — Кердадараш. Передачай программа.

РАДИО

6.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Къонал (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.20 — Чайковский. Ашараш. 16.00 — «Кавказа Іуйре» яха радиожурнал. 17.00 — Москва. 18.30 — «Къонал» (гІалгІай меттала). 19.00 — Москва.

14 ноябрь
ТЕЛЕВИДЕНИ

9.00— Передачай программа. 9.05 —Берашта йола Іуйранара гимнастика. 9.15— Кердадараш. 9.30 — Дешархошта. «Гургал бетта сахьат». 10.30 — «Курски Магнитни Аномали». Хьалхара передача. 11.00 — Телевидене Красноярски студе программа. 11.55 — Телевизионни халкъа университет. Кердача пятилетках хьама хьаду низаш дІаи юхеи найсдари СССР халкъа боахам дегІабоалбари Іилманца кхоачашлар. 12.30 — Кагирхошта. «Планета океан» яха олимпиада. 13.30 — Передачай программа. 13.35 — «Малахитови шкатулка къайле» яха телевизионни фильм. 13.50 — Ахматова Раисай керда стихаш. 14.05 — Музыкальни вІашагІкхетар. Островске стихех дола иллеш. 14.40 — «Балета седкъа» яха художественни фильм. 16.00 —Кино керттера тема революци я. 16.40 — Дунен халкъаштa юкъера панорама. 17.10 —«Хозде, са республика». Халкъа творчества телевизионни фестиваль. Ленина цІерагІ йола культура Дворец. 18.00 — Хоккеих йола СССР чемпионат. 20.15 — «Ха». Информационни программа. 20.45 — Киновикторина. 22.25 — «Жок» яхача Молдавски ССР халхарий паччахьалкхен ансамбла концерт. 23.15 — Кердадараш. Передачай программа.

РАДИО

6.30 — «Лаьттара лер» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.40 — Москва. 8.25 — Шоана дукха езача ашарий концерт 9.00 — Москва. 15.15— Передачай программа. 15.20 — «Вай гІулакхашта из вайца ва» яха радиокомпозици (нохчий меттала) 15.40 — Массанахьа дика нах ба. 15.55 — Ашараш. 16.05 —«Турпи вай лоалахо я». Йоазанхочун Мамакаева выступлени (эрсий меттала). 16.25 — «Александр Дюм Кавказе хилар» яха литературни беседа (гІалгІай меттала). 16.45 — «Къона тІехье» (гІалгІай меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — Иллеца доттагІал долаш болчарна дола концерт (нохчий меттала). 19.00 — Москва.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

13. НОЯБРЬ

В. И. Ленина цІерагІара культура Дворец. 16.00. Лекционни зал. Сийлахь-воккха эрсий писатель Ф. М. Достоевский ваь 150 шу дизара хетаяь литературни сайре. 17.00. «Хьалъеш латта са Даьхен гІишлош» яха киноальманах. 19.30. Классически музыка езарий клуб. Халкъа оперни театра П. И. Чайковске «Евгений Онегин» яхача опера монтаж. 20.00. «Ритм» яха кагирхой клуб.

Химикий культура Дворец. 12.00. «Советски Союза гражданин ва со» яха цІей. 14.00. «Улицашка гІолла лелара бокъонаш йовзий - теш хьона» яха дешархошта йола беседа. 17.00. «Халкъий доттагІал — СССР низа ларда» яха лекци. 19.00. «Зуламаш дари царех бехк бара боарами» яха лекци. 20.00. Кагирхой салаІара сайре.

Н. К. Крупская цІерагІара культура Дворец. 18.00. «Д. А. Фурманов — писатели патриоти» яха беседа. Тематически кино хьокхарпа.

КИМ цІерагІара клуб. 17.00. «Пятилетка гІа боах мехка гІолла» яха кинопанорама. «Наьнах йола баллада» яха кинофильм хьокхаргда. 20.00. Кагирхой салаІара сайре.

14 НОЯБРЬ

В. И. Ленина цІерагІара культура Дворец. 9.00, 11.00. «Малышок» яха кинотеатр йийлла я. «Даьхен тешаме къонгаш» яха кинофестиваль. 12.30. «Искорка» яха клуб. Ловзараш, халхараш, аттракционаш. 16.00. «Дунен политически орбита тІа» яха клуб. Дунен халкъашта юкъерча хьалех йола лекци. 17.00. «Доазод дехьа» яха киноальманах.

Химикий культура Дворец. 12.00. «Бригантина» яха клуб. Турпалаш болча пионерий сийна хетаяь берий утренник. 16.30. Іилман - популярни фильмаш хьокхаргда. 20.00. «Ираза, сердала новкъа тешаме дуг вай парте» яха тематически сайре.

Н. К. Крупская цІерагІара культура Дворец. 10.00. «Къона ленинец» яха кинотеатр йийлла я. 18.00. «Саги закони» яха лекторий. «КПСС XXIV съезд — дІахо йодача хана а социалистически законность чІоагІъярах» яха лекци. Кинофильм хьокхаргда.

КИМ цІерагІара клуб. 14.00. «Деприга а хао лов» яха берий киноутренник. 17.00. «Жилищни законодательства лардаш» яха лекци. 17.40. «Къайленаш гучайоахаш дола Іилма» яха кинофильм.

«Красный молот» завода культура ЦІа. 11.00. «Хье вань мохк бовзий хьона?» яха викторина. 12.00. «Космонавты» яха кинотеатр йийлла я. 17.00. Драматически коллектива выступленеш.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-51, 364051, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.— 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-51, 364051, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05258. Заказ № 9953.